

**EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR**

FÖLDRAJZ- ÉS FÖLDTUDOMÁNYI INTÉZET

Földrajztudományi Központ

Társadalom- és Gazdaságföldrajzi Tanszék

**„Begyöpösödöttség” vagy állandóság? – Fejér megye
országgyűlési választásokon, Komárom-Esztergom és
Veszprém megye összehasonlításában.**

Nagy Rezső

Földrajz - Történelem tanárszak

Tudományos Diákköri Konferenciadolgozat

Témavezető:

Farkas György

BUDAPEST, 2021

1. Bevezetés.....	3
1.1. A választási földrajzról – Szakirodalmi áttekintés	3
1.2. Választási rendszer	6
1.3. Választókerületi struktúra.....	7
1.4. A Közép-dunántúli régió település- és társadalomföldrajzi áttekintése	12
2. Választási eredmények.....	18
2.1. Választási eredmények 1990-2010.....	19
2.2. Választási eredmények 2014-2018.....	26
2.3. Beloianisz lakóinak választási magatartása az országgyűlési választásokon	28
3. A választókerületek összevetése	30
3.1. A választókerületek kompaktsága	30
3.2. A választókerületek népessége	34
3.3. A választókerületek nemzetiségei	36
4. Összegzés	39
5. Bibliográfia.....	41
5.1. Irodalomjegyzék.....	41
5.2. Internetes hivatkozások	42
6. Függelék - Táblázatok	43

1. Bevezetés

A 2022-es országgyűlési választások közeledtével természetes, ha az emberek figyelme a politika felé fordul. Lévén, hogy engem is érdekel a politika, elkezdtem politikai földrajzi témájú tanulmányokat olvasni, és bár országos szinten több munka is készült, megyei szintre lebontva jóval kevesebb anyagot találtam. Emiatt határoztam el, hogy ezt az űrt próbálom részben betölteni azzal, hogy kidolgozom Fejér megye választási földrajzát a rendszerváltozás utáni országgyűlési választások eredményeinek elemzésén keresztül. A választásom több okból esett Fejér megyére. Egyrészt származásom ide köt, így jobban ismerem, mint az ország bármely egyéb területét. Másrészt Fejér megye településhálózata rendkívül izgalmas, hisz rendelkezik a klasszikus központi szerepkört betöltő, történeti, kulturális és gazdasági jelentőséggel bíró várossal Székesfehérvár képében, szocialista iparvárossal (Dunaújváros), Velencei-tó partján fekvő turisztikai jelentőségű településekkel (pl. Gárdony, Velence), mezőföldi agrártelepülésekkel (pl. Enying, Sárbogárd) középhegységi kisvárosokkal (pl. Mór), illetve külön izgalmas a görög polgárháborúból a II. világháború után Magyarországra menekülőknek létrehozott Beloianisz. Ez utóbbi település a dolgozatomban egy külön epizódnyi szerepet is kap. Azért tartom lényegesnek, hogy kitérjek a településtípusokra, és településcsoportokra, mert egy-egy közösség politikai döntésében egyértelműen szerepe van annak, hogy milyen a település gazdasági és társadalmi helyzete, hogyan épül be az adott város vagy község a magyarországi településhierarchiába. Azért, hogy a Fejér megyei folyamatokat megfelelően kontextusba tudjam helyezni, összehasonlítottam a Közép-dunántúli régió másik két megyéjének a folyamataival.

Mindezek előtt a dolgozatomban röviden felvázolom a választási földrajz elemzési lehetőségeit és problémáit, majd a rendszerváltás után kialakított, és 2011-ben jelentősen módosított választási rendszert, a megyék választókerületi struktúráját. Ezek után foglalkozom a megyékben született országgyűlési választási eredményekkel, a településszerkezet választásra gyakorolt hatásaival – külön kitérve Beloianiszra egy rövid epizód keretében –, és a választókerületek arányosságával, kompaktságával.

A címválasztást pedig az indokolja, hogy Fejér megyéről, Székesfehérvárról politikai oldalról az jut sokak eszébe – köztük a helyiek jelentős részének is –, hogy ez egy begyöpösödött, változásra képtelen hely. Azt persze látni lehet, hogy valóban nem ez az ország legforrongóbb területe, és a történelemben is általában a konzervatívabb megyékhez tartozott, ezt valószínűleg stabil gazdasági és társadalmi helyzete okozhatja, vagy okozhatta. Azonban az, hogy a rendszerváltozás utáni politikai struktúrában mennyire vált „begyöpösödötté”, érdemes lehet megvizsgálni, és összehasonlítani a régió másik két megyéjével. A „begyöpösödöttség” fogalma alatt tehát azt értem, hogy az adott területre mennyire jellemző a pártstruktúra megmerevedése, az erős pártidentifikáció és orientáció.

1.1. A választási földrajzról – Szakirodalmi áttekintés

A választási földrajz az a tudományterület, ami a választási rendszerekkel, választókerületi struktúrákkal, választási eredményekkel, választói magatartással és az ezek háttérében álló társadalmi viszonyokkal és ezek földrajzi térbeli vonatkozásaival,

összefüggéseivel foglalkozik. A téma összetettségéből látható, hogy a választási földrajz egy interdiszciplináris terület (Vida Gy. 2016), ahol helyet kap a földrajz és politológia mellett a szociológia, a történettudomány és a pszichológia is. A választási földrajzi elemzéseknek több témájuk lehet, foglalkozhatnak a választási rendszerekkel, azok felépítésével, jellegével. A többségi vagy vegyes választási rendszerekben, ahol egyéni választókerületek vannak, központi kérdés a választókerületek arányosságának, kompaktságának vizsgálata. Ehhez a témakörhöz kapcsolódik a választási földrajz valószínűleg legismertebb fogalma a gerrymandering, vagyis a választókerületek átrajzolása oly módon, hogy az valamelyik pártot, vagy pártokat előnyhöz juttathat, vagy háttérbe szoríthat (partisan gerrymandering), kisebbségi csoportokat diszkriminálhat (racial gerrymandering), vagy hatalomban tarthat pártokat (incumbent gerrymandering) (Kovalcsik T., Vida Gy., Dudás G., 2019). A választókerületek arányossági vizsgálatainál gyakran használnak alakutatósi módszereket, mert ezekkel korlátokkal ugyan, de vizsgálható mennyire alkot egységet az adott választókerület: minél kompaktabb, egységesebb, általában annál előnyösebb a kialakítása (Dusek T. 2015), és annál kevésbé merülhet fel a választás manipulálásának gyanúja. Alakutatósi módszerekből, kompaktsági tesztek közül többféle van (Young P. 1988), és ezek valamelyest csoportosíthatók. Chambers és Miller (2013) négyféle kategóriát különböztet meg: eloszlás alapú (dispersion), kerület alapú (perimeter), furcsaság alapú (Bizarreness) és az általuk bevezetett elfogadható út alapú (admissible path) (Chambers, Miller 2013). A dolgozatomban én is foglalkozom két egyszerűbb kompaktsági teszttel, melyeknek módszerét és eredményeit később ismertetem. A gerrymandering és kompaktsági vizsgálatok is vethetnek fel problémákat. Felmerült a tudományos irodalomban annak a vizsgálata, hogy a gerrymandering lehet szándéktalan, amikor a választók olyan földrajzi mintázatot vesznek fel, amelyben nem lehetséges az, hogy úgy alakítsák ki a választókerületet, hogy az ne kedvezzen valamelyik pártnak (Chen, Rodden 2013). Ettől függetlenül nem haszontalan néhány kompaktsági teszt elvégzése, mert ezek segíthetnek megvilágítani, hogy – adott esetben – a választás manipulálásáról lehet-e szó, vagy sem; ugyanakkor a kapott eredményeket, mindig érdemes a helyükön kezelni.

A választási földrajz másik fontos témaköre a választói magatartás elemzése, és a választási eredmények magyarázata. Ez utóbbihoz több másik kulcsfogalom kapcsolódik a pártidentifikáció, az orientáció, társadalmi törésvonalak. A pártidentifikáció azt választói viselkedést jelöli, amelyben a választó erős lojalitást mutat egy adott párt irányába (Tóka G. 2005). Az orientáció fogalma a választási földrajzban azt a folyamatot jelenti, amikor egy közösség - például település vagy választókerület -, egy adott politikai oldal mellett köteleződik el (Benkő P. 2011). A pártidentifikáció és az orientáció között első olvasatra talán nem sok különbség van, ezért emelem ki ezek egyes lényeges tulajdonságait a következőkben. A pártidentifikáció alapvetően az egyén szintjén foglalkozik azzal, hogy a választó mennyire következetesen szavaz ugyanarra a pártra, így inkább szociológiai és pszichológia módszerekkel lehet kutatni. Ezzel szemben az orientáció egy adott terület népességére vonatkozik, nem az számít benne, hogy az egyes egyének mennyire következetesen szavaznak, hanem az, hogy mint közösség, hogyan alakul a politikai oldalakhoz való viszonyuk. Az is fontos elméleti különbség, hogy a pártidentifikáció egy párthoz való viszonyt mutat ki, míg az orientáció egy politikai oldalhoz való viszonyt jelent, és egy oldalon több erős párt is lehet, például 1990-ben három jobboldali párt volt a magyar parlamentben. Azt viszont fontos hangsúlyoznom, hogy ez utóbbi különbség Magyarországon 2010-ig egyre inkább eltűnt, mert

a rendszerváltozáskori fragmentált politikai tér polarizálódott (Tóka G. 2005), legkésőbb a 2002-es országgyűlési választásra kialakult a két, alapvetően egységes blokk rivalizálása. Az oldalak kialakulása az elsődleges társadalmi törésvonalak mentén történt, vagyis kialakult egy baloldali és egy jobboldali tömb. Társadalmi törésvonalaknak nevezzük, azokat a különbségeket egy társadalomban, amik befolyásolhatják, az állampolgárok életmódját, életfelfogását, politikai magatartását. (Vida Gy., Kovács Z. 2017) Ilyen politikai törésvonal lehet a városi-falusi törésvonal, a hívő-ateista törésvonal, országon belüli helyzetnél lehet egy nyugat-keleti törésvonal, még ha ennek helyességét, Beluszky Pál (2003) árnyalja is valamelyest, illetve a törésvonalak elméletét egyes kutatók már kevésbé tartják alkalmazhatónak (Vida Gy., Kovács Z. 2017). A politikai tömörülések azért jöhettek tisztán létre jobb- és baloldalként, mert az egyes tömbökön belüli másodlagos törésvonalakat a kisebb pártok nem tudták kihasználni, és nem tudtak megfelelő bázist kialakítani vagy megtartani maguknak (Tóka G. 2005). A polarizálódás folyamata némiképp megváltozott 2010 óta, amikor a korábbi kormánypárt az MSZP pártszakadáson ment keresztül, megjelent a parlamentben zöldpártként az LMP, radikális jobboldali pártként pedig a JOBBIK (Vida Gy., Kovács Z., 2017). A 2010 óta tartó fragmentálódás azonban inkább a baloldali és liberális pártokat érintette. Illetve 2018 óta megfigyelhető, hogy az ellenzéki oldalon szereplő baloldali, liberális, jobboldali és zöldpártok próbálnak kiegyezni egymással, vagyis újra polarizálódás megy végbe a magyar politikai térben. A választókhöz, választói magatartáshoz, választókerületek orientációjához szorosan kapcsolódik a választók lakóhelytípusának kérdése. Itt arra gondolok, hogy milyen különbségek lesznek a választói magatartásban, ha a választók egy fejlődő/stagnáló/lemaradó területen fekvő városban vagy faluban élnek. Márpedig látható, hogy a Közép-Dunántúlon is jelentős különbségek lehetnek az egyes kistérségek helyzetei között (Perczel György 2003). Milyen területi egyenlőtlenség lehetnek, amik magyarázzák a választói döntéseket. Illetve fontos kérdés még a kisebbségek helyzete az országban (vagy jelen esetünkben a Közép-dunántúli régióban), hogy milyen az ő reprezentációjuk az országgyűlésben, mennyire érinti őket előnyösen vagy hátrányosan az adott választókerületi struktúra.

A választási földrajz foglalkozhat még a választási rendszerek tipizálásával, mandátumszámítási modellekkel, bár ezen a területen politológiának fontosabb a jelenléte. Dolgozatomban éppen ezért ezzel a témakörrel nem foglalkoztam részletesen, a magyarországi választási rendszerek rövid bemutatásán túl, és azt is csak a kontextus kedvéért foglaltam össze röviden.

A korábban felsorolt tématerületek behozzák a választási földrajzba a társadalom-, népesség- és településföldrajz egyes elemeit. Mindamellett, hogy nem szeretnék egy komplex társadalmi-, politikai- és településföldrajzi tanulmányt írni - hiszen az bőven meghaladná ennek a dolgozatnak a kereteit -, be fogok hozni ezekről a tudományterületekről is módszereket, ahhoz, hogy egy összetettebb képet alakíthassak ki a Közép-Dunántúli régió, és azon belül is elsősorban Fejér megye választási földrajzáról.

Szeretném kiemelni, hogy a szakirodalom olvasása közben, több helyen is azzal szembesültem, hogy az egyes választókerületek térképi ábrázolása pontatlan. Az 1990-től 2010-ig működő választókerületi struktúrából a Fejér megyei 1. és 2. számú, illetve a Veszprém megyei 1. és 6. számú választókerületek ábrázolása konzekvensen hibás Hubai László Választási Földrajz (2018) című kötetében. Ugyanezek a hibák jelennek meg Vida György és

Kovács Zoltán (2017) tanulmányában is. A Fejér megyei kerületeknél a hiba az, hogy Székesfehérváron belül hibásan húzták meg a határt, a város északnyugati részeit, illetve a városmaghoz közvetlenül nem kapcsolódó egyéb belterületeket az 1.kerülethez számították, holott a választási körzetek adataiból egyértelműen kiderül, hogy ez a második kerülethez tartozik. A Veszprém megyei kerületeknél pedig az a hiba látható, hogy az 1. számú kerületből hiányzik egy keleti nyúlvány, vagyis beleolvad a 6. számú kerületbe. Ez a nyúlvány egyébként Úrkút település. Márpedig a Nemzeti Választási Iroda adatai alapján ez is egyértelműen a Veszprém megyei 1. kerülethez tartozik. Ezek a hibák eredhetnek abból, hogy ezekben a munkákban országos térképek szerepelnek, ahol fontos, hogy minden választókerület jól látható legyen, márpedig a Fejér megyei 1. számú választókerület helyesen ábrázolva nagyon kicsi és nem lenne jól látható. Ugyanakkor problémásnak találom azt, hogy az interneten legkönnyebben megtalálható választókerületi térképek Fejér megyéről hibásak.

1.2. Választási rendszer

A magyarországi választási rendszer egy vegyes választási rendszer, ami annyit jelent, hogy vannak benne egyéni (esetleg területi) választókerületek, és van benne pártlistás szavazás. Az előbbi célja, a lokális és regionális értékek és érdekek közvetítése a parlamentben, míg utóbbi, a pártok országos népszerűségével arányosan oszt ki mandátumot, feltéve, hogy az adott párt eléri a parlamentbe jutáshoz szükséges küszöböt, ami Magyarországon 5% (1990-es választásokon 4%). A magyarországi választási rendszer általános információin túl röviden bemutatom és összehasonlítom az 1989-ben és 2011-ben kidolgozott választási rendszereket.

A rendszerváltozás során létrejött választási rendszert az 1989. évi XXXIV. törvény szabályozza.¹ Az így létrejövő szisztémában az országgyűlés 386 képviselőből állt, akik háromféle módon juthattak be a parlamentbe, vagy egyéni választókerületből (176 mandátum), területi listáról (152 mandátum) vagy pedig országos listáról kompenzációs mandátummal (58 mandátum). Fontos kritérium volt a választókerületek megrajzolásánál, hogy azok nem léphettek át megyehatárokat, vagy a Főváros határát, a lakosságszám megközelítőleg mindenhol legyen 60000 fő, a választókerület központja lehetőleg város legyen, illetve lehetőség szerint figyelemmel kell lenni a nemzetiségi, vallási összetételre. Területi listából 20 darab volt, a főváros, illetve a 19 megye alkotott egy-egy területi választókerületet. A területi listák eredményei már az első választási forduló után kiderültek, az egyéni választókerületi mandátumok azonban csak abban az esetben, ha az egyik jelölt abszolút többséget szerzett. Amennyiben ez nem történt meg, az adott választókerületben meghirdettek egy második fordulót, ahol azok a jelöltek vehettek részt, akik elérték a 15%-ot az első fordulóban, illetve, ha ilyenből nem volt három személy, akkor az első forduló első három helyezettje került be a második fordulóba, ahol már elég volt a relatív többség is. Amennyiben az első fordulóban az adott választókerületben névjegyzékbe vett személyek legalább fele nem jelent meg a választáson a választási forduló érvénytelenül zárult. Ebben az esetben minden jelölt, aki az első fordulóban részt vett, bekerül a második fordulóba, ahol a választópolgárok legalább negyedének kell részt vennie ahhoz, hogy érvényes legyen a választási eredmény. Ez a rendszer

¹ [http://www.electoralsystemchanges.eu/Files/media/MEDIA_374/FILE/Hungary - Electoral Law - 1989-34_\(original\).pdf](http://www.electoralsystemchanges.eu/Files/media/MEDIA_374/FILE/Hungary_-_Electoral_Law_-_1989-34_(original).pdf)

meglehetősen bonyolult, ahhoz a szisztémához képest, amit 2011-ben alakítottak ki, ugyanakkor nagy előnye volt, hogy a pártok a két forduló között tudták koordinálni az erejüket. Ennek a rendszernek a módosítását vagy megváltoztatását, az az alkotmánybírósági határozat vetítette előre, amely 2005-ben alkotmányellenesnek ítélte az akkor működő választókerületi struktúrát, lévén, hogy az 1989 óta eltelt időben annyira megváltoztak a választókerületi népességszámok, hogy aránytalanná vált a rendszer. 2007-ig kellett volna véghez vinni a módosítást, de ezt az akkori kormányzópártok, az MSZP és az SZDSZ nem tudták megcsinálni. A 2010-ben alkotmányozó többséget szerzett Fidesz-KDNP pártszövetség ugyanakkor nekilátott a választási törvény módosításának, de nem csak a választókerületek határait rajzolták át, hanem módosították a választási szisztéma több elemét is.

Az új választási rendszert a 2011. évi CCIII törvény szabályozza². A 2011-ben kidolgozott szisztémában az országgyűlési képviselők számát 199-re csökkentették, ebből 106 egyéni választókerületből kerül a parlamentbe, 93 pedig a pártok országos listájáról. A területi választókerületeket megszüntették, és a választópolgárok közvetlenül szavaznak az országos listákra, amihez hozzáadódnak az egyéni választókerületek töredékszavazatai is. Eltörölték a második fordulót is. Az egyéni választókerületekben az a jelölt szerez mandátumot, aki a legtöbb érvényes szavazatot kapta. Az egyéni választókerületek lehatárolásának szempontjai hasonlóak az 1989-ben kialakított rendszeréhez. Legfontosabb alapelvei a következők: Az egyéni választókerület nem léphet át megyehatárt, vagy a főváros határát, a választásra jogosultak száma megközelítően azonos legyen, és lehetőleg vegyen figyelembe etnikai, vallási és kulturális tényezőket. 1989-hez képest változott a mandátumszámolási rendszer is, de miután ennek elemzése nem célja e dolgozatnak, így erre nem térnek ki részletesebben. Ez a rendszer tehát, lényegesen egyszerűbb, mint az előző, viszont a pártok közötti koordinálás lehetőségét megnyirbálta azzal, hogy a második fordulót eltörölte.

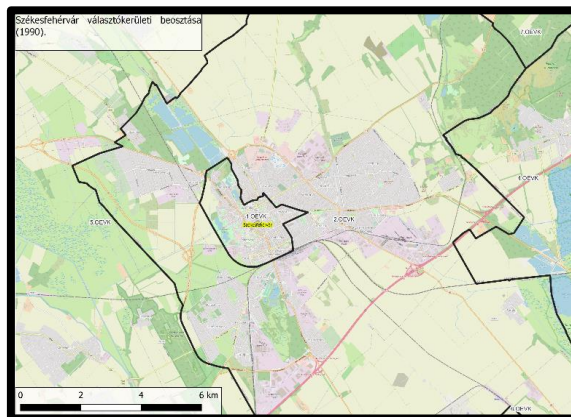
1.3. Választókerületi struktúra

Fejér megye választókerületi struktúráját a rendszerváltozás során hét egyéni választókerületre osztották fel. Az első és második számú választókerület központja a megyeszékhely Székesfehérvár lett. Az első kerület magába foglalta a Belvárost, illetve több központi városrészt például a Vízivárost, Tóvárost és Palotavárost. A második kerületbe tartozott Székesfehérvár többi városrésze pl. Öreghegy, Maroshegy, Feketehegy, Szárazrét és Váralja, illetve a központi városrészekről elkülönülő egyéb belterületei, úgymint Kisfalud, Börgönd és Csala. Ezek mellett a második választókerülethez került néhány közeli település pl. Seregélyes, Polgárdi, Tác. A harmadik számú választókerület Dunaújváros lett, míg a negyedik számú kerület Gárdony központtal a Velencei-tavat és a mezőföld Fejér megyei szakaszának keleti területeit foglalta magába. Gárdony mellett ide tartozott pl. Pákozd, Velence, Pusztaszabolcs. Az ötödik számú választókerület központja Mór volt. A Vértes és a Bakony Fejér megyéhez tartozó részei, illetve Székesfehérvár nyugati vonzáskörzetéhez tartozó települések alkották ezt a választókerületet, például Bodajk, Csákvár Szabadbattyán. A hatodik számú választókerület Sárbogárd központtal nagyjából a megye déli részének felel meg, olyan

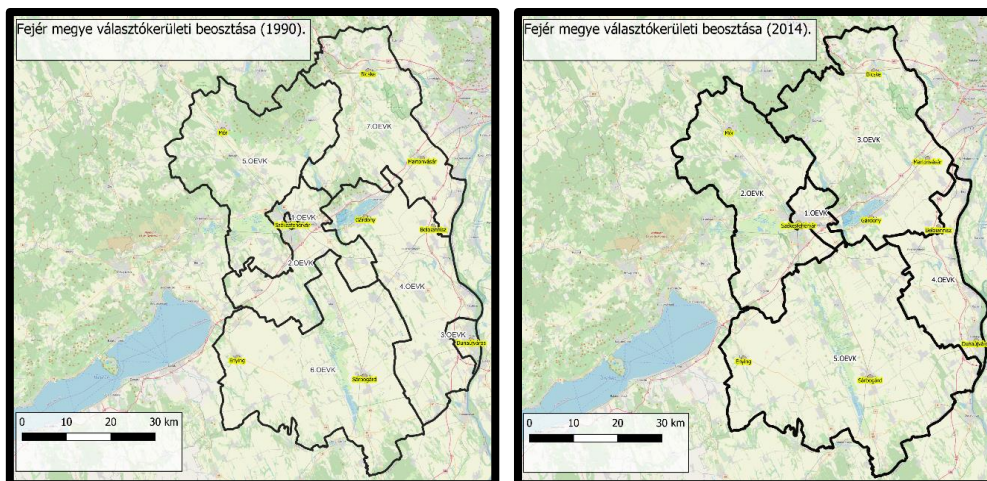
² <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100203.tv>

települések alkotják, mint pl. Enying, Dég. A hetedik számú választókerület központja Bicske volt és a megye északkeleti részén fekvő települések tartoztak ide pl. Martonvásár, Ercsi, Etyek. Fejér megye tehát 1990-től 2011-ig hét egyéni választókerületi mandátummal és területi listán hat mandátummal rendelkezett³. A hét egyéni mandátum a 176 egyéni választókerület 3,98%-a.

A 2011-es választási törvény módosítása során a választókerületek határait Fejér megyében is átrajzolták. (Volt egy korábbi kisebb változás 1999-ben is, amikor a határmenti Szárliget település kivált Fejér megyéből és Komárom-Esztergom megyéhez került). Az új választókerületi rendszerben is megmaradt az első és második számú választókerületek központjának Székesfehérvár, ugyanakkor jelentős módosítások történnek a területek lehatárolásánál. Az első választókerületet kibővítették a korábban a második számú kerülethez tartozó Öreghegygel, Felsővárossal, Köfém lakóteleppel, illetve a város egyéb belterületeivel. Így a második számú választókerülethez a megyeszékhelyről csupán Feketehegy, Szárazrét és Maroshegy tartozik. A második választókerület tartalmazza továbbá a Bakonyvidék Fejér megyei részeit és a Vértes nyugati területeit, és a megyeszékhely nyugati vonzáskörzetét így ide tartozik a korábbi választókerületi központ Mór, Bodajk, Polgárdi. A harmadik számú választókerületet Bicske központtal a Vértes Keleti felétől induló és a Velencei-tó déli partján fekvő településekkel bezáruló északkelet Fejér megye alkotja. Ide tartozik Gárdony, Martonvásár, Csákvár. A negyedik számú választókerület a mezőföld keleti, északkeleti része, központja Dunaújváros, de emellett ide tartozik még Ercsi és Pusztaszabolcs is. Az ötödik választókerület a Sárbogárd központú dél Fejér megye, ide tartozik például Dég, Enying. 2014-től kezdve a megyének 5 mandátuma van a 106 egyéni választókerületből, ami 4,71%-os arányt jelent. Tehát Fejér megye országgyűlési képviselete arányaiban valamelyest erősödött az új választókerületi struktúrában.

³ Csúpan egy olyan év volt, ahol nem osztották ki mind a hat területi mandátumot, ez pedig 1998 volt.

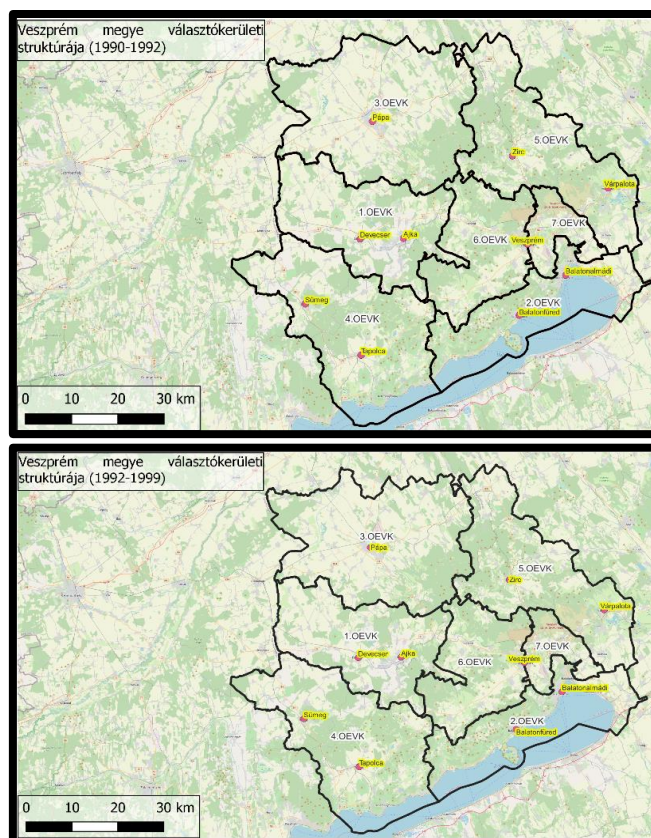
1. térkép: Saját szerkesztés a Nemzeti Választási Iroda (NVI) adatai alapján. OEVK = Országgyűlési egyéni választókerület. Felül Székesfehérvár választókerületi beosztása 1990-től 2010-ig. Bal oldalon Fejér megye 1990-2010, jobboldalon a 2014-től használt választókerületei.

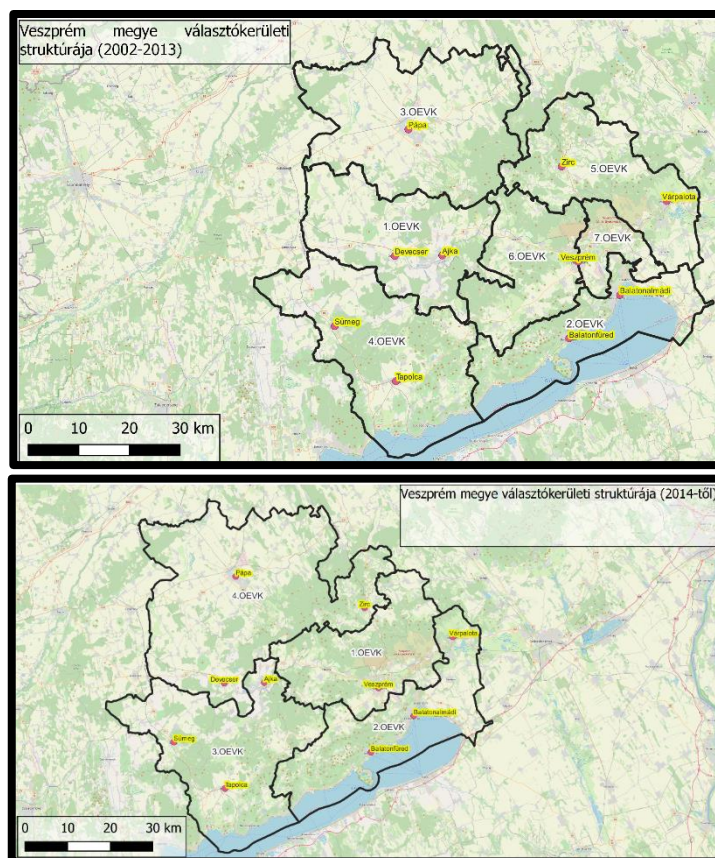
Veszprém megyét a rendszerváltozás során, hét választókerületre osztották fel. Az 1. számú egyéni választókerület Ajka és térsége volt, ide tartozott a választókerületi központon kívül még a járási központ Devecser, illetve a korábbi mangánbányáiról ismert Úrkút. A 2. számú választókerület központja Balatonfüred, és ide tartoztak, a Balaton északi partjának keleti részén fekvő területek, például a járási központ Balatonalmádi, és olyan üdülőtelepülések, mint Balatonfüzfő és Balatonkenese. A 3. számú egyéni választókerületet Pápa és a környékén lévő törpe- apró- és kistelepülések alkották. A 4. számú választókerület Tapolcát és környékét foglalja magába, ide tartozik például Sümeg, Badacsonytomaj, Szigliget. Az 5. számú választókerület a megye keleti részében helyezkedik el, magába foglalja a kerületi központ Várpalotán túl Zircet, Pétfürdőt, és északon a bakonyi falvakat. A 6. számú választókerület Veszprém nyugati felét, és nyugati vonzáskörzetét foglalja magába, míg a 7. számú választókerület Kelet-Veszprémből és keleti vonzáskörzetéből áll. Ez a választókerületi struktúra sokat csorbult az évek alatt, ugyanis 1992-ben a 3. számú választókerületből kivált Csikvánd, Gyarmat, Szerecseny, amikor átléptek Győr-Moson-Sopron megyébe. 1999-ben ugyanezt az utat járta be Lázi és Bakonytérd annyi különbséggel, hogy ők az 5. számú választókerületből léptek ki. 2002-ben követte őket Győr-Moson-Sopron megyébe Bakonygyirót, Bakonyszentlászló, Románd, Fenyőfő, Sikátor és Veszprémvarsány is, melyek szintén az 5. számú választókerületből váltak ki. Emiatt az 5. számú választókerület két különálló részre szakadt, az egyik a várpalotai és zirci kistérség, a másik pedig az egyedül álló Gic település. Végül 2013-ban Balatonvilágos vált ki Veszprém megyéből, és Somogy megyéhez csatlakozott. A megye hét egyéni választókerületi mandátummal rendelkezett (ami az összesnek a 3,98%-a), illetve hat területi mandátummal⁴.

A 2011-ben kialakított új választókerületi struktúra, négy választókerületre osztotta fel Veszprém megyét. Az 1. számú választókerület Veszprém és környékét foglalja magába, ide tartozik Herend, és több bakonyi falu. A 2. számú választókerület központja Balatonfüred, magába foglalja a központon túl a Balaton északi partjának keleti felét, illetve a megye keleti részét, így ide tartozik két járási székhely, Várpalota és Balatonalmádi. A 3. számú

⁴ Mind a hat területi mandátumot csupán két évben tudták kiosztani: 2006-ban és 2010-ben.

választókerület központja Tapolca, és ide tartozik a Balaton északi partjának nyugati része, illetve a megye nyugati része, így ide tartozik Sümeg és Ajka is. A 4. számú választókerület központja Pápa, és a kerületet a megye északnyugati része alkotja. A négy egyéni választókerület, amivel a megye rendelkezik, a 106 egyéni mandátum 3,78%-a vagyis százalékosan csökkent a megye országgyűlési képviselője az előző rendszerhez képest.

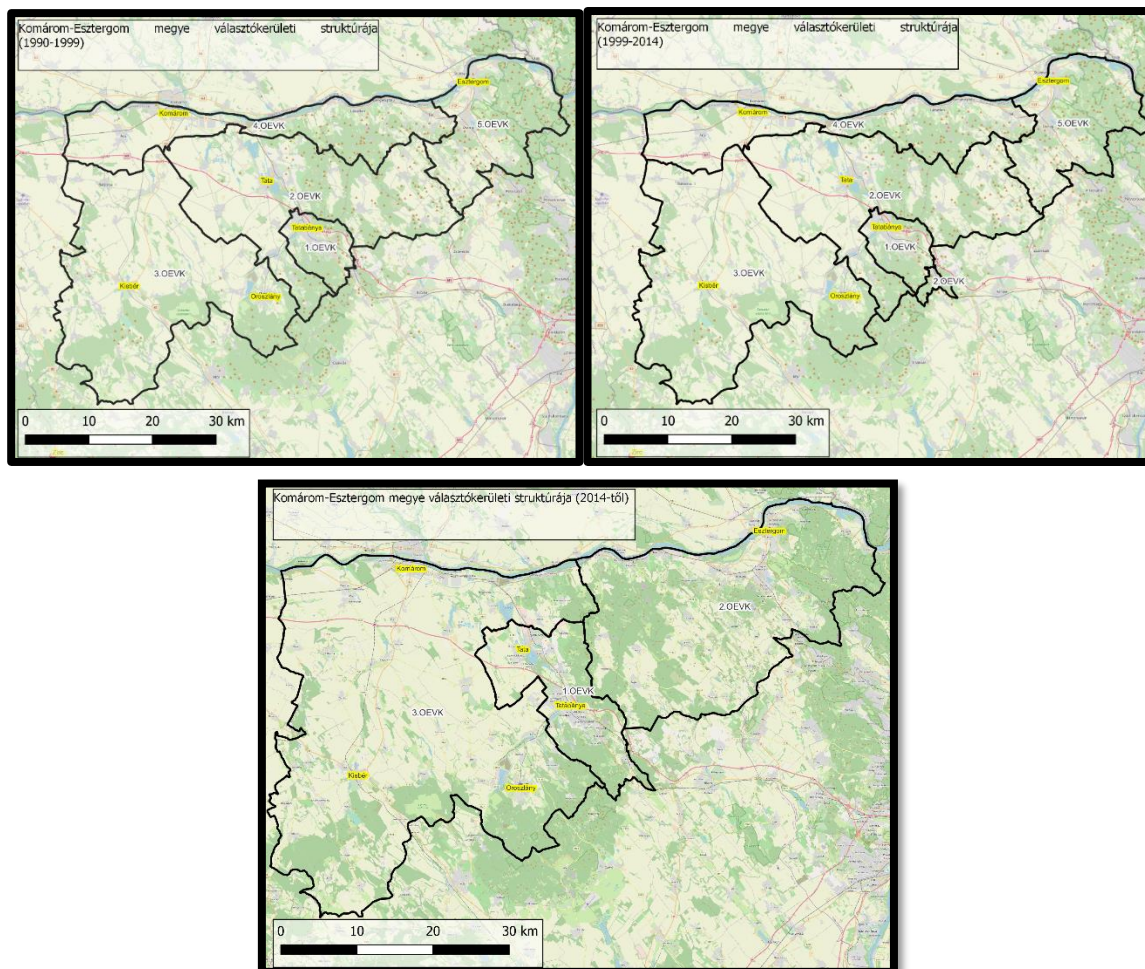
2. térkép: Saját szerkesztés a Nemzeti Választási Iroda (NVI) adatai alapján. Veszprém megye választókerületi struktúrájának és területének változása a rendszerváltozás óta.

Komárom-Esztergom megyét a rendszerváltozáskor öt egyéni választókerületre osztották fel. Az első számú választókerületet a megyeszékhely Tatabánya képezte. A második számú választókerület Tata és környékét ölelte fel, továbbá idetartoztak a Tatabányát övező települések, pl. az előember-lelőhelyről ismert Vértesszőlős, a váráról ismert Várgesztes, és 1999-ben ide csatlakozott a Fejér megyéből kiváló Szárliget is. A 3. számú választókerület központja Kisbér és ide tartoztak a megye nyugati, dél-nyugati részei, például a járási székhely Oroszlány, illetve Bábolna. A megye negyedik számú választókerületet Duna parti települések alkották, így a választókerületbe tartozott például Lábatlan, Nyergesújfalu, Ács, Tát és a központ, Komárom. Az ötödik számú választókerület a megye északkeleti részén helyezkedett el. Központja Esztergom volt, ide tartozott továbbá Dorog, és a megyéhez tartozó pilisi falvak. A megye tehát öt egyéni választókerülettel rendelkezett, ami a 176 egyéni mandátum 2,84%-a, illetve öt területi mandátum volt kiosztható.⁵

A 2011-es választókerület átrajzolás után három választókerület maradt Komárom-Esztergom megyében. Az első számú választókerület a megye központi részeit foglalja magába, a központja Tatabánya, de ide tartozik még Tata és néhány környező település. A második számú választókerületet a megye keleti fele alkotja. Központja Esztergom, de ide tartozik még például Dorog, Lábatlan és Nyergesújfalu. A harmadik számú választókerület a megye nyugati oldalán helyezkedik el, központja Komárom. Ide tartozik még két másik járási székhely Oroszlány és Kisbér, illetve ezek mellett két kisebb város, Ács és Bábolna. Az új szisztémában

⁵ Mind az ötöt, csak három évben osztották ki: 2002-ben, 2006-ban és 2010-ben.

a megyének 3 egyéni mandátuma volt, ami a 106 választókerület 2,83%-a, vagyis a megye képviseletében nincs jelentős eltérés az előző rendszerhez képest.

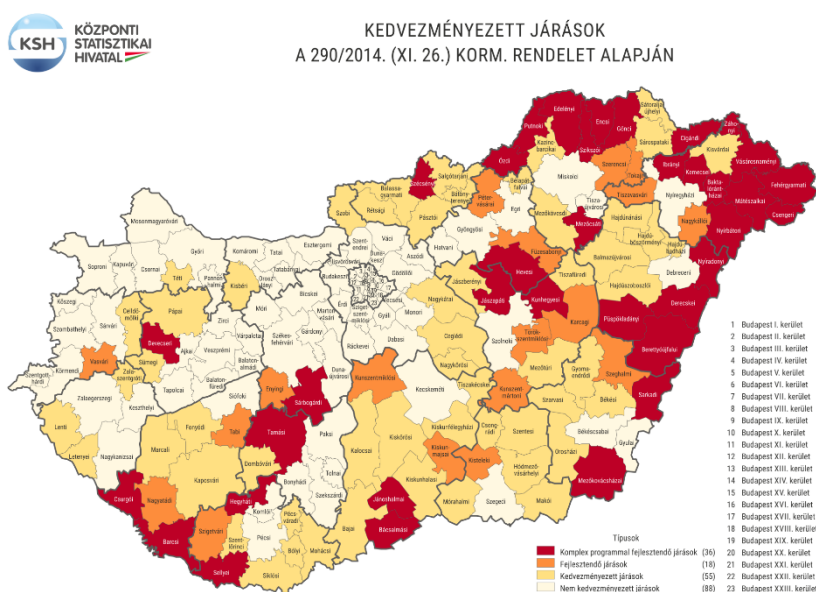
3. térkép: Saját szerkesztés az NVI adatai alapján. Komárom-Esztergom megye területi és választókerületi változásai a rendszerváltozás után.

1.4. A Közép-dunántúli régió település- és társadalomföldrajzi áttekintése

A Közép-dunántúli régió három megyéből áll, Fejér megyéből, Komárom-Esztergom megyéből, és Veszprém megyéből. A Közép-dunántúli régió megyéit rosszul érintette a rendszerváltozás, de az ezredfordulóra már az ország dinamikusan fejlődő részéhez tartoztak (Perczel Gy. 2003). A külföldi tőke számára kedvező helyszín volt e régió, ami nagyban hozzájárult ahhoz, hogy országos harmadik helyét, Közép-Magyarország és a Nyugat-Dunántúl után, tartani tudja. Ugyanakkor, ha régiós léptékben szemléljük a területet, akkor nem láthatjuk meg azokat a különbségeket, és egyenlőtlenségeket, melyek nemcsak a régión, de a megyéken belül is jelen vannak. Fontos az, hogy a Közép-dunántúli megyék térségei, illetve járásai között nagyok a gazdasági különbségek. Perczel György (2003) öt típusba sorolta be a Magyarország kistérségeit, a függelék I. táblázatában a Közép-dunántúli régió kistérségei láthatók.

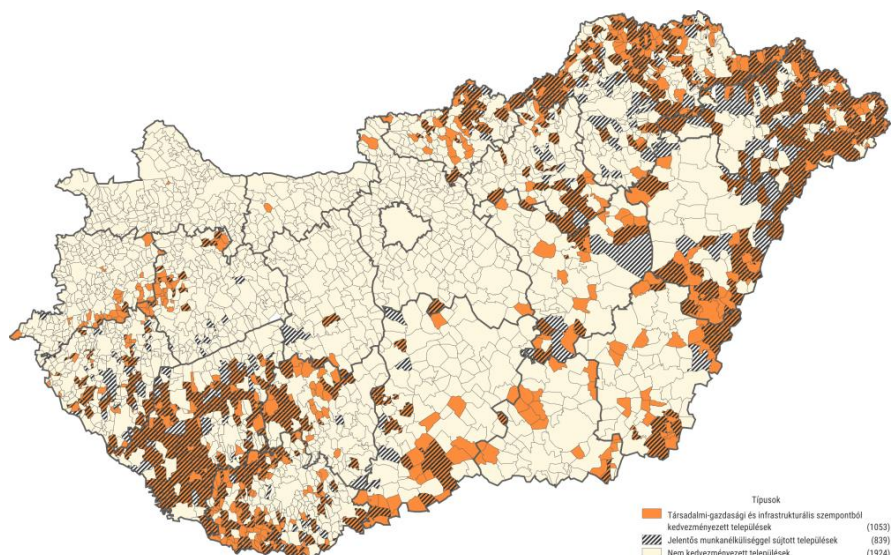
A táblázat alapján látható, hogy a Közép-dunántúli régió valóban az ország szerencsésebb helyzetű területeihez tartozik, hiszen a kistérségek közül egy sem került a

lemaradó kategóriába, és a 23 kistérségből csupán 3 került a stagnáló helyzetű kistérségek közé. Ugyanakkor látható a különbség is. Fejér megyében a Mezőföldi területen fekvő kistérségek vannak rosszabb helyzetben a megye többi részéhez képest. A legkisebb különbségek a kistérségek szintjén Komárom-Esztergom megyében vannak, ahol a legrosszabb helyzetű területek is a felzárkózó kategóriába estek. Azt a képet, amit ez a táblázat felvázol, erősíti meg a Központi Statisztikai Hivatal térképe, ami Magyarország járásait tipizálta, és nyilvánította kedvezményre jogosultnak, ha egy komplex mutatószám alapján nem érte el az országos átlagot. Amint látható, Fejér megyében a korábban is rosszabb helyzetű sárbogárdi és enyingi járást minősítették fejlesztendőnek. Veszprém megyében főleg a nyugati aprófalvas területeket minősítették kedvezményezettnek, illetve a Devecseri járást a Sárbogárdihoz hasonlóan komplex programmal fejlesztendőnek, míg Komárom-Esztergom megyében csupán a Kisbéri járás került a kedvezményezett kategóriába.

4. térkép: Magyarország járásai kedvezményezettségük alapján. Forrás: KSH

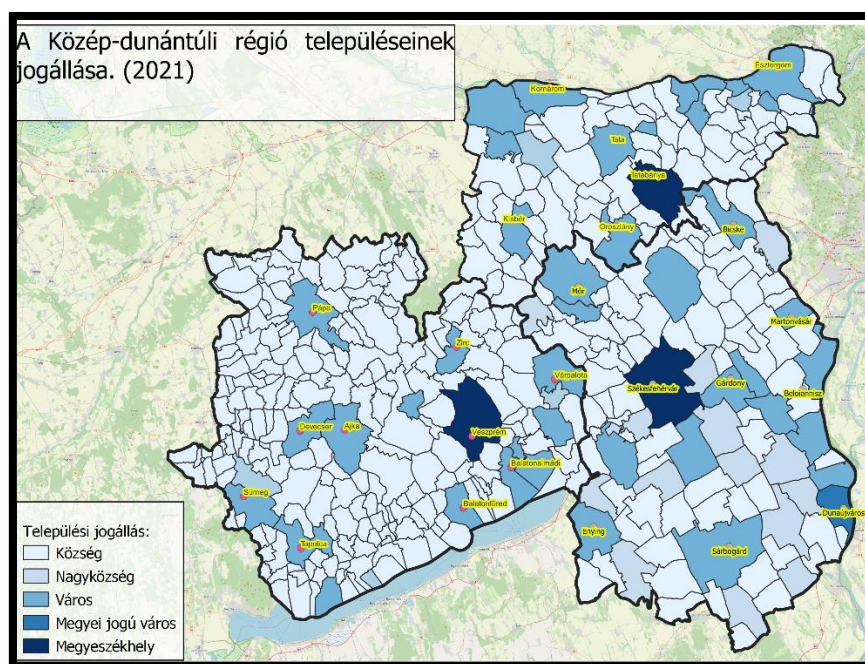
Érdeemes lehet nem csupán kistérségi, vagy járási szinten megnézni a gazdasági fejlettségbeli különbségeket, hanem települési léptéken is. A központi Statisztikai Hivatal másik térképe azt veszi számba, hogy melyek azok a települések, amelyek hátrányosabb helyzetükből kifolyólag a kedvezményezett és/vagy jelentős munkanélküliséggel sújtottak. Amint azt láthatjuk, a régió két megyéje kifejezetten jó helyzetű. Komárom-Esztergom megyében egy, míg Fejér megyében négy kedvezményezett település van csupán, igaz, utóbbiban van három település, amelyek ugyan nem kedvezményezett, de jelentős munkanélküliség sújtja őket. Ezzel szemben Veszprém megye törpe- és aprófalvas részén kéttucatnál is több kedvezményezett település van. Mindemellett persze Veszprém megye is egyértelműen az ország jobb helyzetű térségeihez tartozik.

5. térkép: Magyarország kedvezményezett települései. Forrás: KSH

Több ponton is érintettem már Veszprém megye aprófalvas térségeit, nem véletlenül. Az egyik legszembevetőbb különbség a régió megyéi között a településhálózatban rejlik. Ahogy az a 6. térképen látszódik, Veszprém megyében jóval nagyobb a községek aránya, mint a másik két megyében. Míg Fejér megyében 1 városi rangú településre 5,35 község jut, Komárom-Esztergomban pedig 5,17, addig Veszprém megyében 13,5, amiben a domborzat kiemelt szerepét láthatjuk a településhálózat kialakulásában (Baráth G., Molnár B., Szépvölgyi Á. 2001). Ez a mutató annyiból elfedi a valós képet, hogy több városi jogállású település alig rendelkezik városi funkciókkal, ahogy erre Beluszky Pál (2003) is rámutatott, és azóta ráadásul még növekedett is ezeknek a városoknak a száma, hiszen 2003 óta Fejér megyében 8 település is városi rangot kapott⁶. Az új városoknak korlátozott a városi szerepkörük. Például Velence esetében ilyen lehet a vendéglátás és turizmus, amiben segít a település vasúti beköttetése. Csákvár esetében a városi funkciót nagyrészt a Fejér megyei kórház egyik kirendeltsége adja, illetve az a helyi kisközponti szerep, ami a Székesfehérvár-Mór-Bicske háromszögön belül neki jutott (Baráth G., Molnár B., Szépvölgyi Á. 2001).

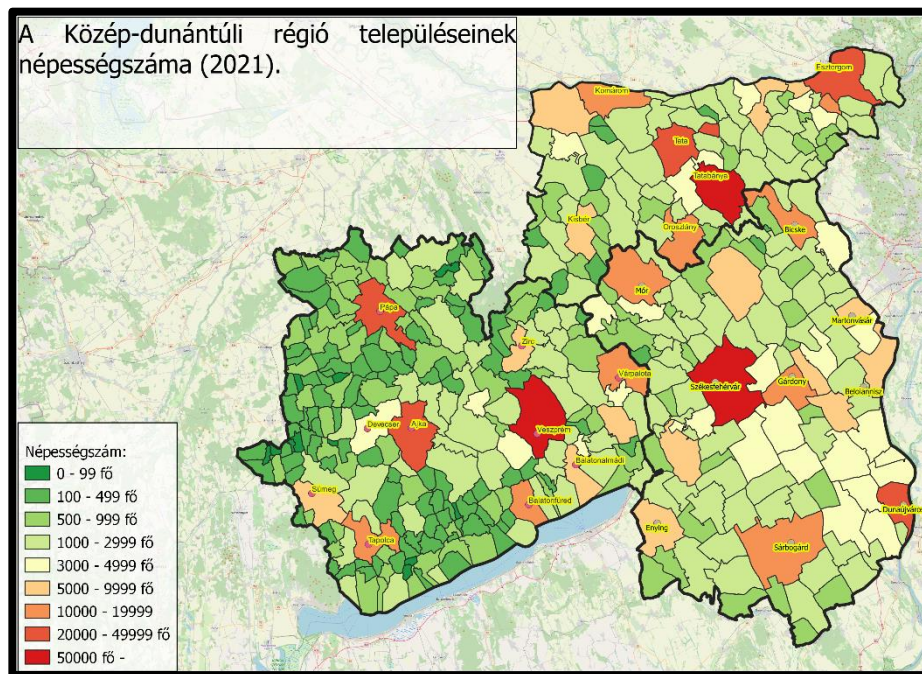
⁶ Az említett nyolc város: Aba, Adony, Bodajk, Csákvár, Martonvásár, Pusztaszabolcs, Rácalmás és Velence.

6. térkép: A Közép-dunántúli régió településeinek jogállása. Saját szerkesztés a KSH adatai alapján.

A települési jogállás vizsgálata közel sem elégséges, nemcsak azért, mert az egyes települések funkciói nem feltétlenül felelnek meg annak a hierarchiai osztálynak, ahol jogi állásuk szerint helyet foglalnak, hanem azért sem, mert az egy hierarchiaszinten levők között is nagy lehet a népességszámbeli különbség. Márpedig a települések népességszáma, a választási földrajz szempontjából kifejezetten fontos. A 7. térképen a Közép-dunántúli régió településeinek népességszám alapú osztályozását végeztem. Az adatok a Központi Statisztikai Hivatal Helységnévtárából származnak és 2021. január 1.-jére vonatkoznak. Perczel György (2003) munkája alapján a 100 főnél kisebb lélekszámú települések, mint aprófalvak kerültek az első kategóriába (11 db), ezek mindegyike Veszprém megyében van. Legalább 100 fő feletti, de 499 főnél nem nagyobb népességgel rendelkező települések kerültek a következő kategóriába, ami az aprófalvakkal felel meg. Ebben a kategóriában 106 település szerepel, ebből 3 Fejér megyében, 7 Komárom-Esztergomban és 96 pedig Veszprém megyében van. A harmadik kategóriában az 500 és 1000 fő közötti települések kaptak helyet, ami a kistelepülésekkel felel meg. Ide 93 település tartozik, melyből 23 Fejér megyében, 15 Komárom-Esztergom megyében, 55 pedig Veszprém megyében található. A következő kategóriába az 1000 és 3000 fő közötti népességszámú települések kerültek, amely a községek, nagyközségek és a községi méretű városok kategóriája. Itt 129 települést találunk, amelyből 52 Fejér megyében, 37 Komárom-Esztergom megyében és 40 darab Veszprém megyében helyezkedik el. Két város tartozik ide Badacsonytomaj és Balatonkenese. Az 5. kategória a 3000 és 5000 fő közötti településeké, ami a községek, nagyközségek, és nagyközségi méretű városok kategóriája. Ebbe a kategóriába 28 település tartozik, ebből 17 Fejér megyében, 6 Komárom-Esztergom megyében, 5 pedig Veszprém megyében található. A következő kategóriába az 5000 és 10000 fő közötti települések kerültek, ami nagyközségi méretű városok és regionális kisvárosok kategóriája. Itt 15 település kapott helyet, ebből 7 Fejér megyében, és 4-4 Komárom-Esztergom, illetve Veszprém megyében van. A 7. kategória a 10000 és 20000 fő közötti kisvárosok kategóriája. Itt 10 település található, 4 Fejér megyében 3-3 pedig Komárom-Esztergomban és Veszprém

megyében. A 8. kategória a 20000 és 50000 fő közötti regionális középvárosokat tartalmazza. Ebbe a csoportba 5 város tartozik, Dunaújváros, Ajka, Pápa, Tata és Esztergom. Az utolsó kategóriába az 50000 főnél népesebb városok kaptak helyet, ami a 3 megyeszékhely Székesfehérvár, Veszprém és Tatabánya.

7. térkép: A Közép-dunántúli régió településeinek osztályozása népességszám szerint. Saját szerkesztés a KSH adatai alapján.

Három tényező miatt írtam ilyen hosszasan erről az ábráról, egyrészt mert a települési jogállással szemben ez nem egy teljesen egzakt osztályozás, és szerettem volna bemutatni, mi alapján tipizáltam a településeket. A második ok az, hogy bemutassam, milyen különbségek lehetnek az azonos jogállású települések között népességszámban. Harmadrészt pedig, hogy látható legyen, mennyire elmosódhatnak a határok különböző jogállású települések között. Erre talán a legjobb példa a Dunaújvárostól északra fekvő öt település esete. Ez az 5 település népességszámuk alapján egy kategóriába esik, de ha a 6. térképre tekintünk láthatjuk, hogy itt van 2 város (Rácalmás és Adony), 2 nagyközség (Nagyvenyim és Perkáta) illetve egy község (Kulcs). Illetve érdemes lehet ezek mellé tenni a Központi Statisztikai Hivatal 2021. január 1.-i városodottsági adatait. Ezek alapján a városi népesség aránya Fejér megyében a legkisebb, aminek vélhetően egyik oka az lehet, hogy több nagyobb lélekszámú község vagy nagyközség van a megyében, mint Veszprém megyében. A táblázat harmadik oszlopát úgy érdemes nézni, hogy tudjuk: Fejér megyében vannak a Mezőföldön olyan városias térségek, amik nem érik el a 120 fő/km² népsűrűséget a nagy területük miatt, ilyen például a 11600 fős Sárbogárd, ami népességszám alapján egy regionális kisváros, közigazgatási területe viszont a legnagyobb az egész Dunántúlon, így nem kerül be a statisztikába. Ahogy szintén nem kerül be Enying 6622 és Polgárdi 6872 fős városi népessége sem, illetve még több kisebb városi rangú település sem. Így sem haszontalan ez a táblázat, hiszen, ha összevetjük a települési jogállást és települési népességet bemutató ábrákkal, több következtetést is levonhatunk. Egyrészt Komárom-Esztergom megye a legvárosodottabb megye a három közül, és a falusi népességi is inkább

nagyobb népességű településeken él, így kisebb a törésvonal a városi és falusi népesség között. Hasonló tendenciák mondhatók Fejér megyéről, hozzátevé, hogy a falusi népesség aránya nagyobb, mint Komárom-Esztergomban, ugyanakkor a nagyobb népességű községekből Fejér megyéből van több. Veszprém megye, itt is valamelyest kilóg a sorból, hiszen a sokat emlegetett törpe- és aprófalvas települések és nagyobb lélekszámú regionális középvárosok például Pápa és Ajka közötti nagyobb kontraszt miatt, a társadalmi törésvonalak erősebben vannak jelen, mint a régió másik két megyéjében.

A Közép-dunántúli régió megyéinek városodottsága.		
Területi egység	Városi népesség aránya [%]	A 120 fő/km ² feletti népsűrűségű, városias településeken lakók aránya [%]
Fejér megye	59,81	53,48
Komárom-Esztergom megye	66,32	71,04
Veszprém megye	60,61	58,46

1. táblázat: A Közép-dunántúli régió megyéinek városodottsága. Forrás: KSH

A területi különbségek jelenléte, önmagában nem feltétlenül probléma, hiszen funkciót adhat egy városnak, ha valamivel csak ő rendelkezik egy adott területen. Ilyen funkció például Veszprém város esetében a felsőoktatás. Mindamelllett, hogy a régió több városában is működik felsőoktatási intézmény, így többek között Székesfehérváron az Óbudai Egyetem illetve a Corvinus, Tatabányán az EDUTUS Egyetem, Dunaújvárosban pedig a Dunaújvárosi Egyetem, mégis a veszprémi Pannon Egyetem, a régió legsokoldalúbb felsőoktatási intézménye, hiszen rendelkezik mérnöki, műszaki, nyelvészeti és társadalomtudományi képzésekkel is. Ugyan nem éri el a magyarországi nagyvárosok tudományegyetemeinek képzési sokszínűségét, regionálisan azonban fontos a szerepe, vonzáskörzete kiterjed az egész régióra. Veszprém felsőoktatási funkciójához hasonlóan jelentős Székesfehérvár kiemelkedő ipara, és regionális adminisztratív szerepe (Perczel Gy. 2003).

A területi különbségek mellett, vannak bőven hasonlóságok is a régió egyes városai, város csoportjai és települései között. Az egyik közös pont, hogy Magyarország két legrégebbi városa a régióban van. Az első város, amely király megerősítést kapott, a középkori királyi székváros, Székesfehérvár volt, utána nevezték el az első hazai városi kiváltságot, ez volt a Fehérvári jog (Kristó Gy. 2006). A másik királyi székváros, a mindemelllett érseki székhely Esztergom volt, ami a korszak nagy piaci központjaként működött. Ugyancsak nagy történelmi múltra tekinthet Veszprém is, ami már a középkorban is püspöki székhely volt. Tatabánya, a harmadik megyeszékhely, amint az köztudott, nem tartozik történelmi városaink közé, 1947-ben négy község (Alsógalla, Felsőgalla, Bánhida és Tatabánya) egyesítésével jött létre. A bányászat és ipar növelte meg a város lélekszámát. Jellemzője a magyarországi városoknak, hogy elsődleges funkciójuk legtöbb esetben az iparból származik, ami a szocialista korszak öröksége (Beluszky Pál 2003). Több kifejezetten szocialista iparvárost, vagy ipari települést találhatunk a régióban. Minden bizonnyal a leghíresebb ezek közül Dunaújváros, amit egy Dunapentele nevű község területén fejlesztettek többtízezres várossá, és végül az eredeti

községet is egyesítették az iparvárossal. A szocialista ipar hagyománya még ma is erős a városban, hiszen a lakosság jelentős százalékának ma is a Dunai Vasmű ad megélhetést. Ipari területeket bőven találhatunk még a régióban, ilyen például Komárom-Esztergom megye Duna menti területeinek legnagyobb része, például Komárom, Almásfüzitő, Süttő, Lábatlan, Nyergesújfalu és Dorog. Veszprém megyében a legtipikusabb ipari települések valószínűleg Ajka és térsége, továbbá Várpalota és Pétfürdő. A régió történelmi városai ugyan nagyszerű célpontjai lehetnek a turizmusnak mégis az jelenthető ki, hogy a Közép-Dunántúlon a turizmust alapvetően a vízrajz határozza meg (Baráth G., Molnár B., Szépvölgyi Á. 2001). Legfontosabb üdülővárosok természetesen a Balaton partján vannak, de a Velencei-tónak is van annyi vonzereje, hogy két kisebb üdülőváros nőtt ki a partján Gárdony és Velence. Ez utóbbiak egzisztenciáját veszélyeztetheti, a 2021 nyarán bekövetkezett, nagy halpusztulás, illetve vízszintsökkenés, ami lehet, hogy hosszú távon nem teszi lehetővé a strandok működtetését (bár ezt egyelőre nem tudhatjuk), de a rossz hírek miatt⁷, csökkentheti a terület vonzerejét, márpedig ezen városok elsődleges bevétele a turizmuson nyugszik. Vannak agrártelepülések is a régióban, azonban ezen településtípus jelentősége Fejér megyében a legnagyobb, hiszen a megye déli fele a Mezőföldön fekszik. Az itt lévő mezőgazdasági jelentőségű települések között van például Sárbogárd, Enying, illetve a városok körüli kisebb települések. Ugyanakkor Komárom-Esztergom megyében is találunk mezőgazdasági jelentőségű településeket ilyen Kisbér, Bábolna és környékük. Fejér megyében van még egy érdekes település, amit nem lehet párhuzamba állítani más településekkel: a II. világháborút követő görög polgárháborúból menekülő kommunisták számára alapított Beloianisz község. A falu számomra releváns történetét – ami összefügghet a választói magatartással-, a 2.3. alfejezetben röviden összefoglalom.

A választási földrajz szempontjából kardinális kérdés még a kisebbségek helyzete, területi eloszlása a régióban. Mivel a kisebbségek eloszlása a választókerületeken belül is érdekes, ezért a kisebbségek térbeli eloszlását, a választókerületek elemzésénél a 3.3. alfejezetben tárgyaltam.

2. Választási eredmények

A Közép-Dunántúl településföldrajzi áttekintése után, ebben a fejezetben az országgyűlési választási eredményeket szeretném összefoglalni, és röviden kielemezni. Benkő Péter (2011), ugyan leírja az eredményeket, de csak 2010-ig, illetve kevés magyarázatot fűz az egyes eredményekhez, ezt szeretném némiképp pótolni. Szükséges megjegyezni azt, hogy bár vannak jól használható elméletek, amikkel vizsgálni lehet a választási eredményeket, ilyen például a társadalmi törésvonalak elmélete (Vida Gy., Kovács Z. 2017), mégis vannak olyan tényezők, amelyek felülírhatják az általános elméletet. Ilyen lehet egy jelölt erős

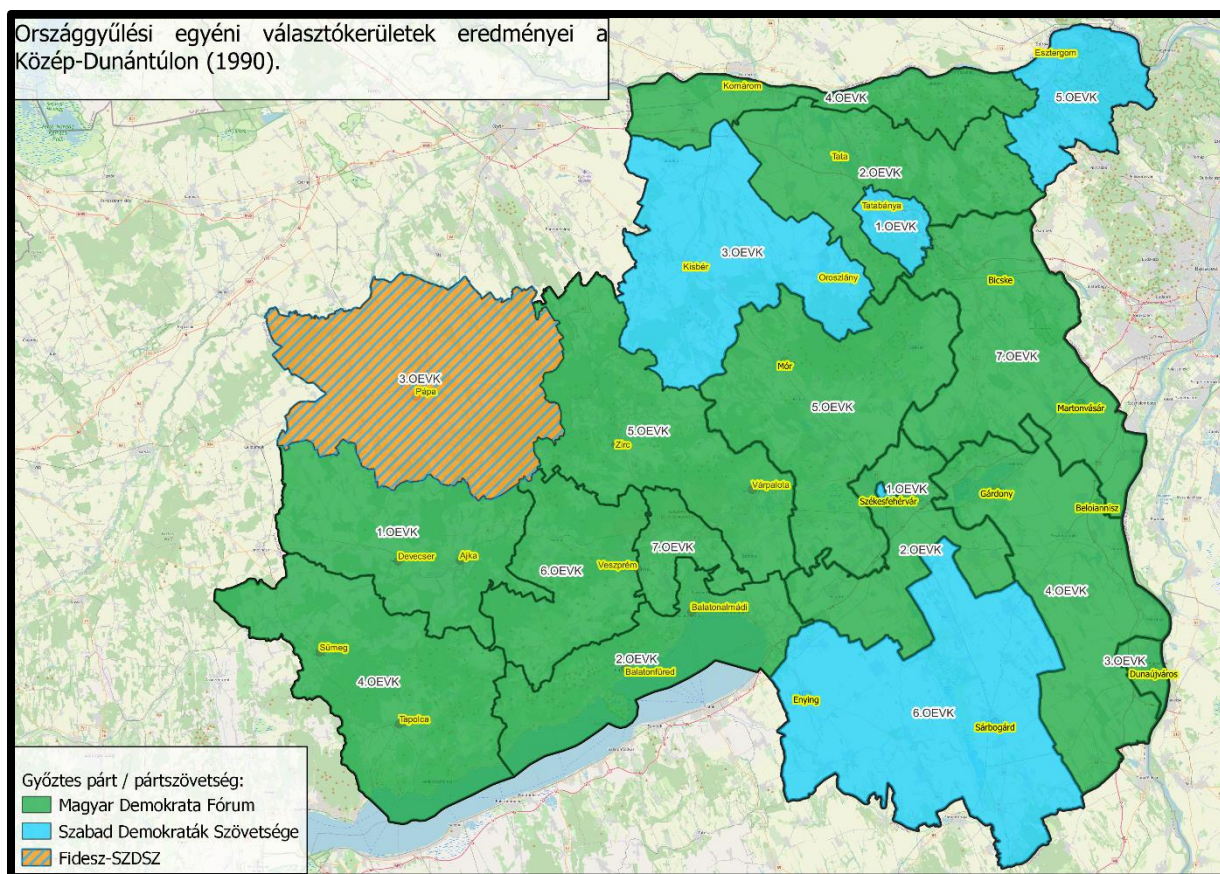
⁷ (Dömötör B. 2021): <https://telex.hu/belfold/2021/08/16/belfold-velencei-to-halpusztulas-horgaszat>
(Sokszíniú vidék 2021): <https://sokszinuvidek.24.hu/viragzo-videkunk/2021/12/03/meg-mindig-csak-80-centi-a-velencei-to-vizallasa/>

beágyazottsága egy adott közegbe, és a történelmi szituáció, amiben az adott eredmény megszületik. Ezeket márpedig szükséges figyelembe venni. Azért, hogy az általánosabb tendenciák is jobban követhetők legyenek, nemcsak az egyéni választókerületi eredményeket összegezem, hanem a területi listás eredményeket is felvázolom.

2.1. Választási eredmények 1990-2010

Fejér megyében, akárcsak a régió másik két megyéjében, az 1990-es választásokon alapvetően a rendszerváltozás két nagy pártja dominált, az egyik későbbi kormánypárt, a Magyar Demokrata Fórum, illetve a Szabad Demokraták Szövetsége. Az eredményeket a 8. térkép mutatja. A régió 19 egyéni választókerületéből 13-ban az MDF nyert, 5 helyen az SZDSZ, és 1 helyen a Fidesz az SZDSZ-szel szövetségben. Az SZDSZ eredményeire országosan jellemző az 1990-es választásokon, hogy az urbánusabb térségekben, tudtak nyerni (Kovács Z., 1991). Hasonlók a tendenciák a Közép-Dunántúlon, ahol nyertek két megyeszékhelyen, Esztergom és környékének urbánus területén. Látszólag meglepő lehet a Fidesz-SZDSZ pápai győzelme, lévén, hogy ez egy aprófalvas térség. Ugyanakkor előnyös számukra az, hogy a választókerület szavazó lakosainak jelentékeny százaléka él a kerületi központban, amit az aprófalvas vidék nehezebben tud ellensúlyozni. Nem hagyható persze figyelmen kívül az a helyzet sem, hogy a választókerület második fordulójába két jobboldali párt is bejutott, így a potenciális szavazóbázisuk két részre oszlott, míg a liberálisok egységesen tudtak fellépni. Ez az elem adhat talán magyarázatot arra is, hogy Sárbogárd, illetve Kisbér környékén miért tudott az SZDSZ nyerni. Kérdés lehet ugyanakkor, hogy több városi választókerület, például Veszprém kerületei, Dunaújváros, Komárom és térsége, miért MDF-es képviselőt küldött parlamentbe. Ezeken a területen talán arról a jelenségről lehet szó, hogy a városi középrétegek tartottak a gazdaságilag radikálisabb nézeteket hangoztató SZDSZ-től, így a visszafogottabb MDF-et választották (Kovács Z. 1991). Az okfejtésekben természetesen lehetnek tévedések, az országos tendencia azonban egészen jól érvényesül a régióban is, hiszen a legvárosodottabb megyében győztek legtöbb helyen a liberálisok, és a legkevésbé urbánus megyében nyertek a legkevésbé helyen. Érdekes még az FKgP szerepe a régióban. Ugyan egyéni mandátumot nem szereztek sehol, de az első fordulóban több kerületben is a második, vagy harmadik helyen zárt a jelöltjük. Az is megállapítható, hogy ez általában a rurálisabb térségekben történt így például Komárom-Esztergom megye kisbéri kerületében, Veszprém megye ajkai, balatonfüredi, pápai és tapolcai kerületeiben, illetve Fejér megye gárdonyi, móri, sárbogárdi és bicskei kerületeiben. Az FKgP végül területi listán szerzett 2 mandátumot a megyében. A KDNP szereplése még marginálisabb a megyében, mint a Kiszgazdapárté. Amellett, hogy sem területi sem egyéni mandátumot nem tudtak szerezni, az első forduló harmadik helyezést is csak három helyen tudták megszerezni, a tatai a kisbéri és az esztergomi választókerületben, amiben valószínűleg az esztergomi érsekség helyi szerepét kell látnunk. A Fejér megyei területi listán a legtöbb szavazatot és így a hat megyei mandátumból kettőt az SZDSZ kapta, ugyancsak kettőt szerzett MDF, a Független Kiszgazda-, Polgári-, és Parasztpárt, illetve a Magyar Szocialista Párt pedig egy-egy mandátumhoz jutott. Komárom-Esztergom megye területi listájáról csupán 2 mandátumot osztottak ki, az egyiket az MDF, a másikat az SZDSZ kapta. Veszprém megyében a területi listán az MDF 2, a FKgP, az SZDSZ és a Fidesz

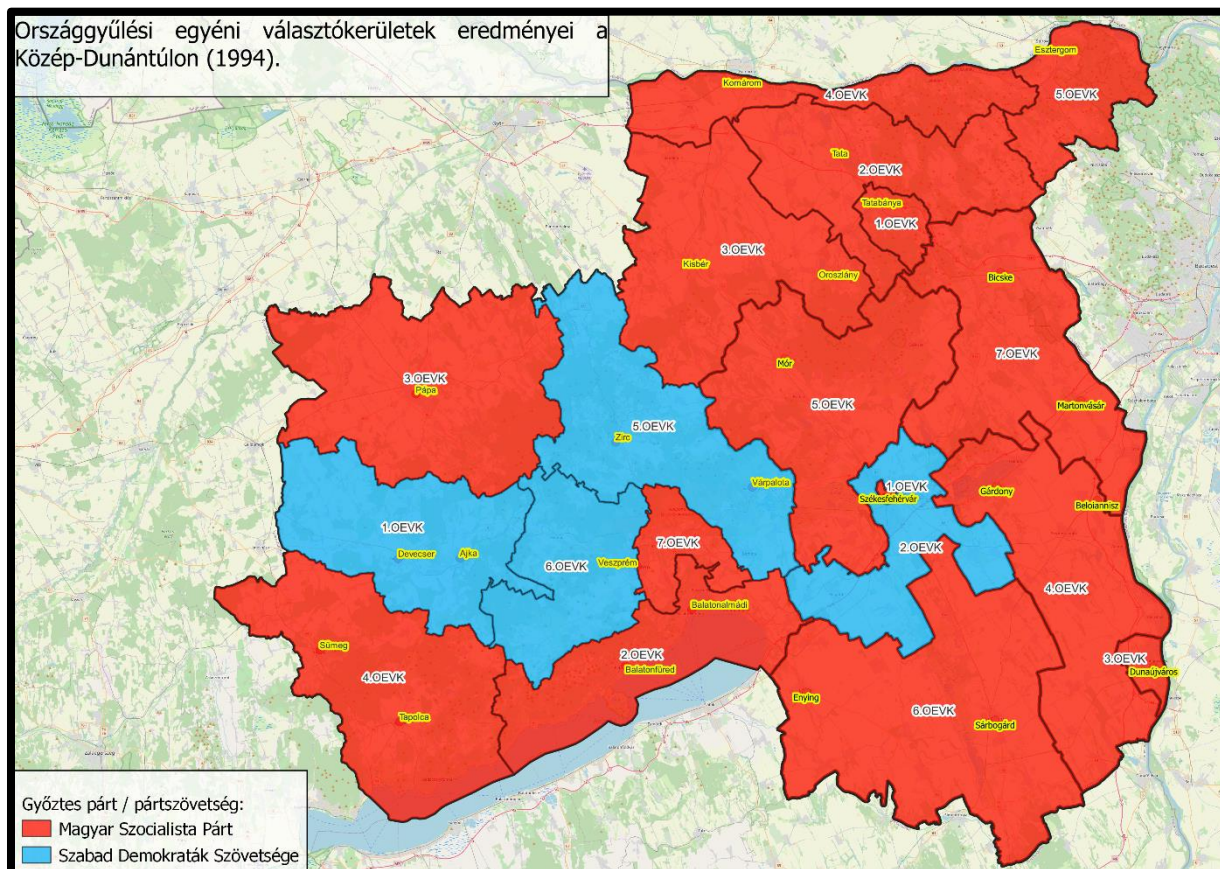
1-1 mandátumot szerzett. A területi listák összegzett eredményei a függelékben a 4. számú táblázatában találhatók.

8. térkép: Választókerületi eredmények a Közép-Dunántúlon (1990). Saját szerkesztés az NVI adatai alapján.

A rendszerváltozást követő válság meggyengítette a kormánypártokat, így 1994-ben az MDF helyett a választásokon a válságból való kilábalást, az anyagi biztonságot ígérő, illetve a szocializmus romantikáját kihasználó Magyar Szocialista Párt nyert, amely sikeresen alakította ki magáról a tapasztalt, hozzáértő és immáron szociáldemokrata párt képét (Kovács Z. – Dingsdale A. 1998). Több mandátumot nyert még a régióban az MSZP későbbi koalíciós partnere, az SZDSZ is. A 19 egyéni mandátumból, 15-öt az MSZP és 4-et az SZDSZ nyert meg, vagyis a régió összes választókerülete kormánypárti képviselőt küldött a parlamentbe. Látható, hogy a hagyományos társadalmi törésvonalakkal nem lehet elemezni az 1994-es választásokon kialakult helyzetet, hiszen egyébként tradicionálisan jobboldali területeken is baloldali, illetve liberális pártok nyertek. Ezt valószínűleg a rendszerváltozás társadalmi és gazdasági nehézségeit sokszor sikertelenül kezelő jobboldali pártok népszerűségének csökkenése okozta. A győztes párt kilétét így az határozhatta meg, hogy a választók miképpen viszonyulnak az akkor új arculatot kapó MSZP-hez, illetve, hogy az adott választókerületben tudtak-e koordinálni a hasonló értékekkel rendelkező pártok. Jellemző az 1994-es választásokra, hogy sokan nem azért szavaztak az MSZP-re mert, kifejezetten szimpatizáltak velük, hanem gyakoriak a voltak a tüntető jellegű szavazatok, amelyek inkább az MDF és volt koalíciós partnerei ellen szóltak, semmint valaki mellett. Így a korábbi kormánypártok többnyire a választókerületekben harmadik helyen zártak. A Fejér megyei területi listán a hatból két

mandátumot az MSZP szerzett meg, 1-1 darabot hagyva az MDF-nek, SZDSZ-nek, Fidesz-nek és FKgP-nek. Komárom-Esztergom megyében 2 területi mandátumot nyert az MSZP és egyet az SZDSZ. Veszprém megyében ugyanennyit nyert a két párt, de az MDF-nek és az FKgP-nek is jutott 1-1 mandátum.

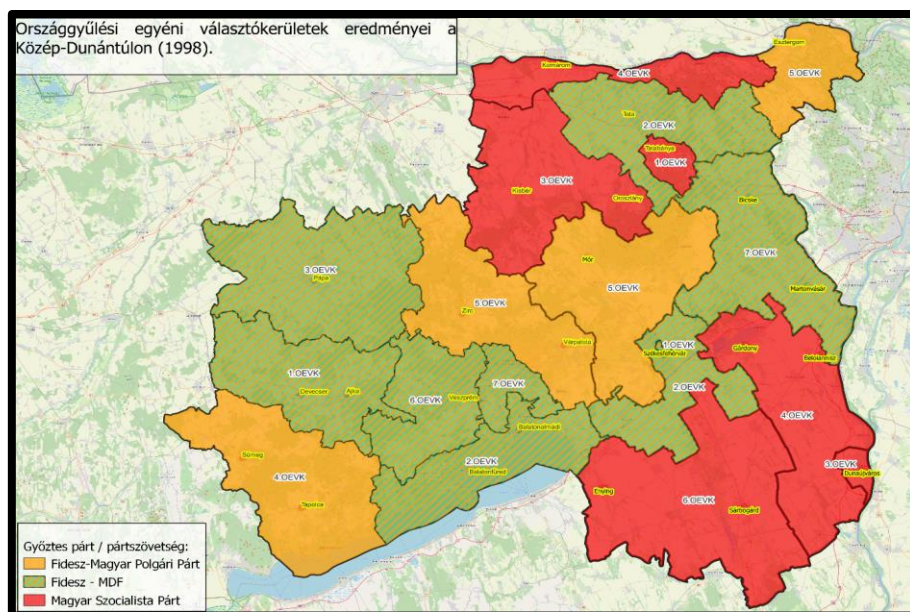
9. térkép: Választókerületi eredmények a Közép-Dunántúlon (1994). Saját szerkesztés az NVI adatai alapján.

Az 1994-es választások egyik tanulságos eseménye a székesfehérvári 1. számú választókerületben történt. Ott ugyanis részben a jobboldal megosztottsága, részben az előző parlamenti ciklus alatt kibontakozó válság miatt az első fordulóból egy jobboldali párt sem jutott a második fordulóba. Bejutott a Magyar Szocialista Párt, a Szabad Demokraták Szövetsége, és az éppen az 1993-1994-es időszakban jobbra tolódó, de még inkább liberális Fiatal Demokraták Szövetsége. Így a többség szemében két liberális párt versengett a szocialistákkal, emiatt az első fordulóban résztvevő hétezer jobboldali szavazó nem is vett részt a második fordulóban (Benkő Péter 2011). Valószínűleg a liberálisok megosztottsága okozta, hogy az MSZP jelöltje nyerni tudott, 39,88%-ot elérve. Érdekessége ennek a történetnek, hogy a választások második fordulója előtt a Fidesz és az SZDSZ egyezményt kötött arról, hogy visszalépnek egymás javára a szavazatok maximálása érdekében. Ezt az egyezményt ebben a kerületben a Fidesz felrúgta azzal, hogy nem léptette vissza a saját jelöltjét annak ellenére, hogy ez az SZDSZ kerülete lett volna az esélyesebb jelölt alapján (Benkő P., 2011). A választások után pedig azzal, hogy az SZDSZ koalícióra lépett az MSZP-vel, a Fidesz potenciális szövetségeseivé a fragmentált jobboldal pártjai váltak pl. az MDF, egy ideig az FKgP később pedig a KDNP és 1998-ra már ők maguk is egyértelműen jobboldali párttá váltak. Ezt az

eredményt érdekes összevetni azzal, ami a 2. számú választókerületben történt, ahol a Fidesz visszalépett az SZDSZ javára, ott ugyanis végül az SZDSZ szerezte meg a parlamenti mandátumot az MSZP előtt. Az 1994-es választás másik lényeges eleme az, hogy ekkor alakul ki az MSZP bázisa, ami 2010-ig végig szocialista képviselőket küldött a parlamentbe. Ez a bázis Fejér megyében két választókerületre alapult, egyrészt a Dunaújváros 3. számú kerületre, másrészt pedig a 4. számú Gárdony központú választókerületre, de az 1. számú székesfehérvári kerületben is többször baloldali jelöltet választottak meg. A gárdonyi kerület lehet különösen érdekes, hiszen nem kifejezetten városias térség alkotja, márpedig a rurális térségekben általában a jobboldal van előnyben. Ugyanakkor itt annak lehetett szerepe, hogy a térség jelentős része Dunaújváros vonzáskörzetéhez⁸ tartozik, és az ottani szocialista ipar munkát biztosított a környéken lévő települések lakóinak is a rendszerváltozás előtt, aminek a nosztalgiája, vagy akár a jelenbeli hatása is az MSZP mellett kötelezte el a választókat. Hasonló választói bázis alakult ki Komárom-Esztergom megyében is, ahol Tatabánya, Kisbér és Komárom kerületei 2006-ig kivétel nélkül az MSZP jelöltjét juttatták a parlamentbe. Fontos jelenség, hogy az 1994-es a választás után kezdődött meg a politikai tér polarizálódása. A két liberális párt, akik egy jobboldali és egy baloldali tömb között harmadik pólust tudtak volna fenntartani, vagy lassan elvesztették a támogatottságukat, ahogyan ez történt az SZDSZ-szel miután koalícióra léptek az, addig kvázi ellenségnek tekintett Magyar Szocialista Párttal (Hubai L., Závecz T. 2005), vagy a másik lehetőséget választották, amit a Fidesz követett, hogy a fragmentált jobboldalra tolodott, és a jobboldali pólust alakította át és erősítette meg.

Az 1998-as választás megtörte a szocialista fölényt a Közép-Dunántúlon, akárcsak országosan. Többek között Bokros-csomag nagy társadalmi veszteségekkel is járó megszorító intézkedései, miatt a szavazók jelentős része elfordult az MSZP-től és a jobbratulódott Fidesznek és szövetségeseinek (MDF és egy ideig az FKgP) adtak bizalmat. Az SZDSZ országos támogatottsága csökkent, részben az MSZP-vel való összefogás miatt, részben ők voltak a felelősek a társadalom szemében a megszorító intézkedésekért (Hubai L., Závecz T. 2005). Nem véletlen, hogy a Közép-dunántúli régióban nem maradt egy SZDSZ-es kerület sem, míg az MSZP meg tudott tartani hatot is, nagyrészt azt a bázist, amiről az előző bekezdésben esett szó. A maradék 13 egyéni választókerületben a Fidesz, illetve a Fidesz és az MDF szövetsége nyert. Fejér megye területi listájáról kettőt a Fidesz, kettőt az MSZP és egyet az FKgP szerzett meg. Komárom-Esztergom megye területi mandátumaiból kettőt az MSZP, a Fidesz, illetve az FKgP egyet-egyet szerzett meg. Veszprém megyében pedig 2 mandátumot szerzett a Fidesz, kettőt az MSZP és egyet az FKgP.

⁸ Lásd 18. számú térkép a munkaerőpiaci körzetekről a 3.3. alfejezetben.

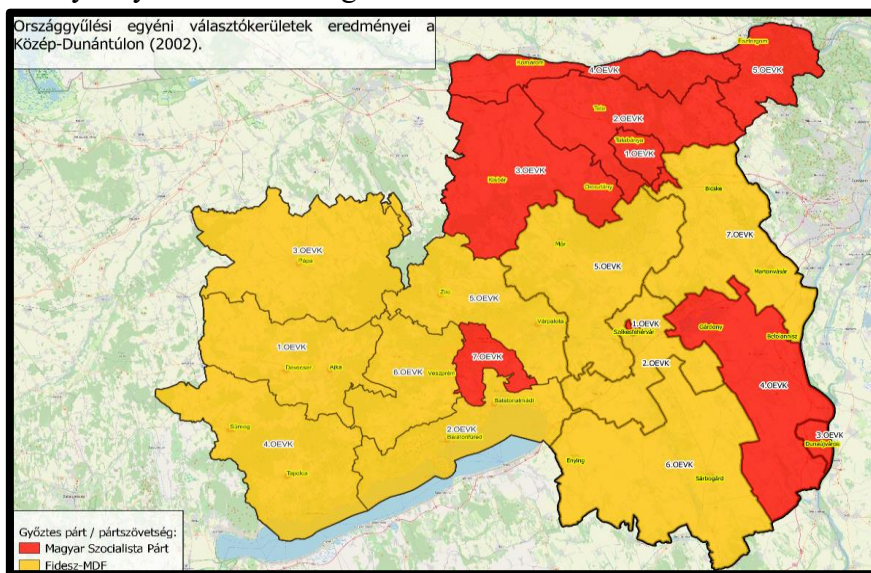
10. térkép: Választókerületi eredmények a Közép-Dunántúlon (1998). Saját szerkesztés az NVI adatai alapján.

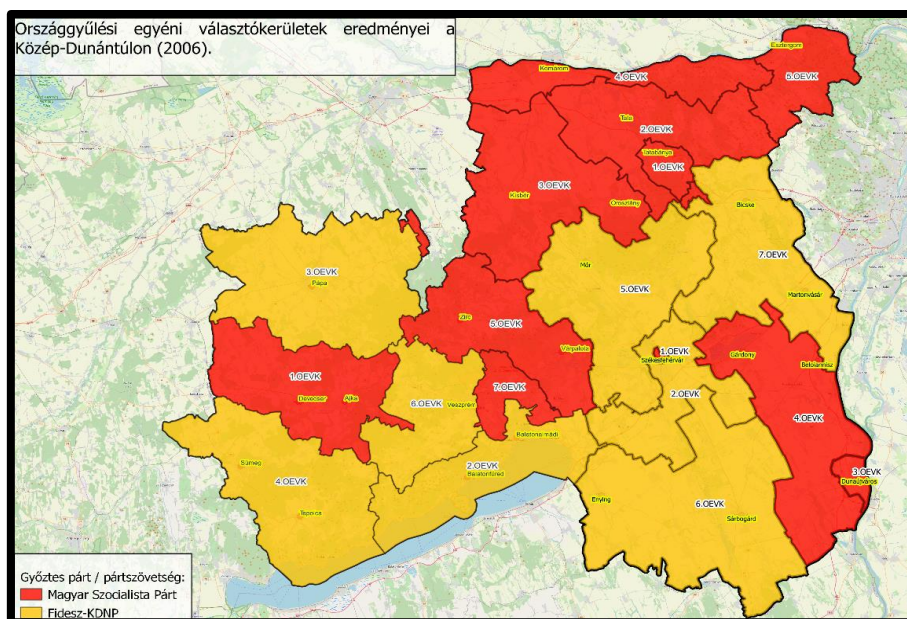
A jobboldali pártok tanultak az 1994-es választások tanulságaiból, vagyis, ha külön-külön indulnak azok a pártok, amiknek a potenciális szavazóbázisa megegyezik, akkor kiütik egymás, és a baloldali, vagy liberális pártok szerzik meg az adott választókerületet. Ezt láthatjuk meg abban, hogy a jobboldal által megnyert választókerületek javát közös jelölttel tudták elhódítani, de az esetleges visszalépések szintén segítették a szavazatok maximalizálását, pl. a Fejér megyei 2. illetve 5. választókerületben ahol a Független Kisgazdapárt jelöltje visszalépett a Fidesz javára. Illetve, ahol ez nem történt meg, vagyis a 6. számú választókerületben, ott megmaradt a szocialista képviselő, ami azért érdekes, mert később ez a választókerület stabil jobboldali orientációjú kerület lesz (Benkő P., 2011). Az 1998-as választás eredménye az, hogy kialakul a jobboldali pártok bázisa is. Ezt a Fejér megyei 2., 5., és 7. számú és 2002-től a 6. számú választókerületek, a Veszprém megyei 2., 3., 4., és 6. számú választókerületek alkotják.

A 2002-es választások eredményei nagyrészt már a kialakult szavazóbázisok mentén alakultak. Az alapvetően jobboldali beágyazottságú kerületek, amikről az előző bekezdésben szó volt, a Fidesz-MDF pártszövetség győelmét hozták, míg a baloldali bázisú választókerületek MSZP-s képviselőt küldhettek a parlamentbe. Voltak persze olyan kerületek, amik jobban „billegetek” és nem alakult ki egy merev bázis, ilyen a Fejér megyei 1. számú, a Komárom-Esztergom megyei 2. és 5. számú, illetve a Veszprém megyei 1. 5. és 7. számú választókerületek. Talán már 1998-ra, de 2002-re biztosan erősen polarizálttá vált a magyar politikai tér (Tóka G. 2005). Ezt támasztja alá a területi listák eredménye is. Fejér megyében 3-3 mandátumot nyert a Fidesz és az MSZP. Veszprémben 3 mandátumot nyert a Fidesz-MDF és kettőt a MSZP, Komárom-Esztergom megyében ennek a fordítottja lett az eredmény. A rendszerváltozás legnagyobb pártjai, az SZDSZ és az MDF elvesztették a szavazótáboruk jelentős részét, a magyar politika két legfontosabb szereplőjévé a Fidesz és az MSZP vált. Ugyan az SZDSZ 2002-ben néhány helyen harmadik lett az egyéni választókerületekben ez általában csak néhány százalékos eredményt jelent. Ugyanez igaz a 2006-ban önállóan induló MDF-re. Ránézve a 11. térképre komoly különbségeket tapasztalunk a megyei szinten. Míg Komárom-Esztergom megye kivétel nélkül MSZP-s képviselőt delegált az országgyűlésbe,

addig Veszprém csak egyet, Fejér megye pedig 7-ből hármat. Közvetlenül ugyan nem mindig tudnak érvényesülni a társadalmi törésvonalak, hiszen gyakran inkább az aktuális politikai események vannak a legnagyobb hatással a választókra, mégis úgy tűnik, hogy a közvetett hatásuk jelentős. Vagyis az egyes választások eredményét nem a törésvonalak fogják meghatározni, de ezek nagyban befolyásolják, hogy az egyes pártok hol tudják kiépíteni a bázisukat, ami viszont ebben a polarizált politikai térben talán a legfontosabb kérdés. Látható is, hogy a választások inkább stabil bázisok mozgósításán múlik, de a bázisok kialakulásában igenis szerepe van a törésvonalaknak. Így a városodottabb Komárom-Esztergom jobb beágyazódási lehetőséget biztosít a baloldali és liberális pártoknak, mint a rurálisabb Veszprém vagy az átmeneti Fejér megye.

Hasonló képet kapunk, ha összehasonlítjuk az eredményeket a négy évvel későbbi, 2006-os választásokéval. A legszembetűnőbb változás az, hogy a nem stabilizálódott két Veszprém megyei kerület, az Ajkai és a Várpalotai, a korábbi Fideszes képviselőjét, MSZP-sre cserélte, vagyis az MSZP erősödni tudott a régióban. Területi listán Komárom-Esztergom megyében 3 mandátumot nyert az MSZP, kettőt a Fidesz-KDNP. Fejér megyében és Veszprém megyében ugyanez a két politikai csoportosulás szerezte meg a mandátumokat 3-3 arányban elosztva egymás között. A másik változás az, hogy a Fidesz lecserélte a szövetségesét a KDNP-re, így a rendszerváltozás két legnagyobb pártja az MDF és az SZDSZ végképp eltűnik a Közép-Dunántúlról. A korábbi kormánypárt MDF meggyengül, sőt már túl van egy pártszakadáson is, az SZDSZ szintén egy 5% körüli párttá válik. A Kisgazdapárt több részre szakad. Megjelennek ugyanakkor országosan a nemzeti radikálisok, vagy szélsőjobboldaliak, először a Magyar Igazság és Élet pártjaként, majd a JOBBIK Magyarországért mozgalom is, de ezeknek komoly súlyuk nincsen a régióban.

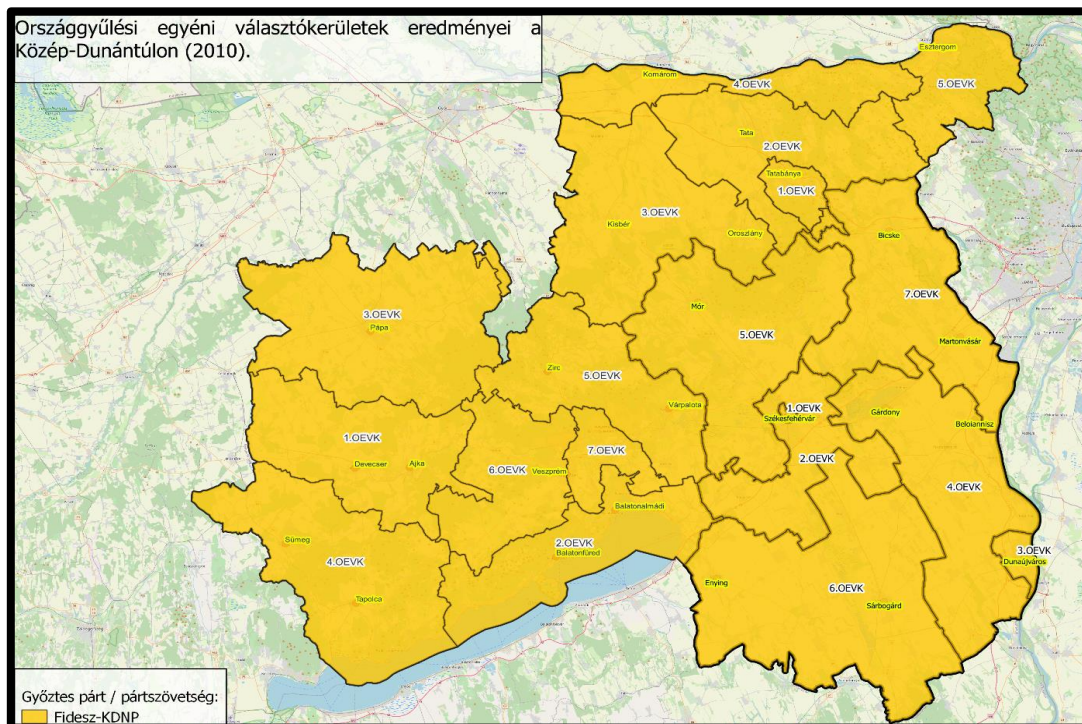

11. térkép: Választókerületi eredmények a Közép-Dunántúlon (2002 és 2006). Saját szerkesztés az NVI adatai alapján.

A 2002-2006-os időszak egyik érdekes politikai eseménye a választókerületekhez kapcsolódik. Az 1990 óta többé-kevésbé változatlan választókerületi struktúrában komoly népességszámbeli aránytalanságokat észlelt az Alkotmánybíróság, így 2005-ben alkotmányellenesnek ítélte a választókerületeket a 22/2005. számú határozatában.⁹ Ugyanakkor az alkotmány módosításához szükséges kétharmados többséggel az akkor kormányzó MSZP-SZDSZ koalíció nem rendelkezett, a parlament többi frakciójával együtt pedig nem dolgoztak ki olyan rendszert, amit a parlament elfogadott volna. Így a választórendszer átalakításáig várni kellett egészen 2011-ig, vagyis, két országgyűlési választást is olyan rendszerben bonyolítottak le, amely az alkotmánybíróság szerint, aránytalan volt. Arra, hogy 2011-ben mennyiben sikerült arányosabbá, vagy igazságosabbá tenni a választási rendszert, arról a 3. fejezetben lesz szó.

A 2010-es választások komoly változásokat hoztak. A szocialista kormányzat népszerűsége a 2008-as válság, a sikkasztások (pl. a négyes metró építésénél) illetve a botrányok (pl. az őszödi beszéd) miatt jelentősen csökkent országszerte. Minekutána az országos politika alapjaiban kétpólusúvá vált, így az MSZP-ben csalódott szavazók a Fidesz-KDNP pártszövetségbe helyezhették a bizalmukat (leszámítva az ekkor még újoncként megjelenő LMP-t és Jobbikot, amelyek épphogy bejutottak a parlamentbe). Így a Fidesz-KDNP kétharmados többségre tett szert a parlamentben. A Közép-Dunántúlon is megszerezték mind a 19 választókerületet, ráadásul úgy, hogy Veszprémben sehol sem kellett második fordulót tartani, és még Komárom- Esztergom, illetve Fejér megyében is csak két-két helyen volt erre szükség. A Fejér megye területi listáján szerzhető 6 mandátumból négy lett a Fidesz-KDNP szövetségé, egy a Magyar Szocialista Párté egy pedig Jobbiké. A másik két megyében is 1-1 mandátumot nyert az MSZ és a Jobbik, a Fidesz-KDNP, pedig Komárom-Esztergomban három, Veszprémben négy mandátumot nyert.

⁹ <http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/E7E5977153156767C1257ADA00525790?OpenDocument>

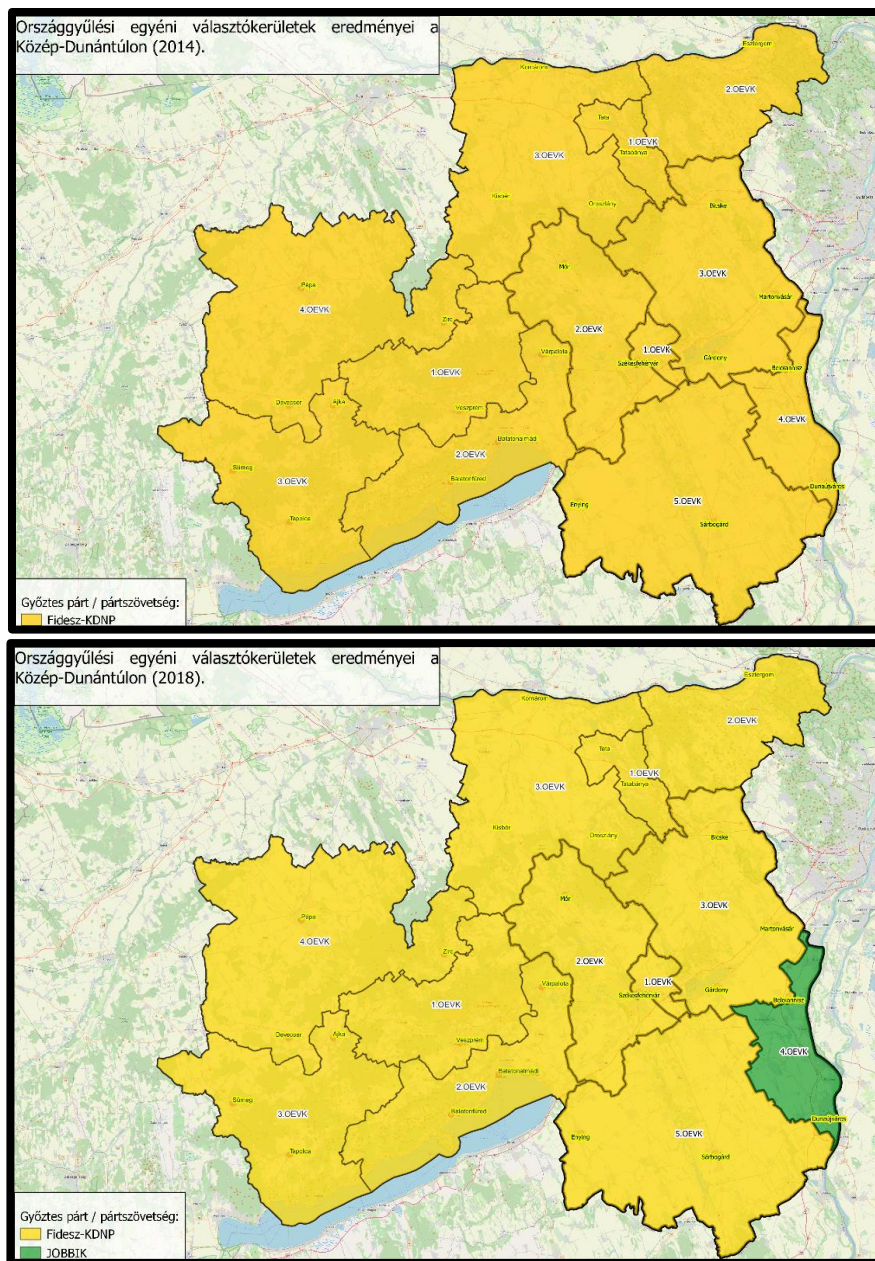
12. térkép: Választókerületi eredmények a Közép-Dunántúlon (2010). Saját szerkesztés az NVI adatai alapján.

A Fidesz-KDNP győzelme elsöprő volt, nemcsak a régióban, hanem országosan is. Az országgyűlés 2010-es összetételében kétharmados többséget szereztek, ezzel megnyerve a felhatalmazást az alkotmány módosítására, így a választókerületek és a választási törvény átalakítására.

2.2. Választási eredmények 2014-2018

A 2014-es választás, habár rendszerében más volt, mint az előző, eredményben nem sok újdonságot hozott. A Fidesz-KDNP a régió összes választókerületében nyerni tudott. Mivel a területi listás rendszert eltörölték, ezért a Közép-Dunántúl összes parlamenti képviselője kormánypárti volt. Abban, hogy nem tudott az ellenzék egy választókerületben sem nyerni, több tényező játszott közre. Egyrészt az ellenzéki pártok fragmentáltsága, mivel a korábbi MSZP kettészakadt, továbbá megjelentek kisebb liberális és zöldpártok is (melyek szintén átestek a pártszakadás folyamatán pl. LMP-Párbeszéd). Ez különösen nagy nehézséget okozott, hiszen a Fidesz kétpártrendszerhez szokott táborát könnyebb volt mozgósítani egy-egy választásra, mint azokat az ellenzéki szavazókat, amelyiket szétszakadozott, és összefogásra kevésbé képes, gyakran egymással egyet nem értő pártok próbáltak mozgósítani. Vagyis a korábban rögzült kétpártrendszer megmaradt struktúrájában, csak hogy az egyik pólus kiesett, szétforgácsolódott, így nem tudta az érdekeit érvényesíteni a választásokon. Valószínűleg az sem segített, hogy az új választókerületi struktúra, amelyben kevés volt az igazán urbánus kerület, inkább a jobboldali pártokat erősítette, főleg akkor, ha azt is figyelembe vesszük, hogy az egyéni választókerületek súlya megnövekedett a parlamentben. A székesfehérvári 1. számú kerület ugyan egyértelműen urbánus, viszont több olyan városrész is oda került, ami korábban

jobboldali orientációjú volt, vagyis városon belül is növekedett a Fidesz-KDNP súlya. Figyelembe véve a választókerületi struktúra kialakítását, nem csodálkozhatunk, hogy 2018-ra a legerősebb ellenzéki párt országosan a Jobbik lett, illetve az sem meglepő, hogy 2018-ban, amikor az ellenzéknek sikerült a Közép-Dunántúlon egy választókerületben nyerni, akkor ez a Jobbiknak sikerült, még hozzá Dunaújvárosban.

13. térkép: Választókerületi eredmények a Közép-Dunántúlon (2014 és 2018). Saját szerkesztés az NVI adatai alapján.

2018-ra tehát jelentősebb különbség csak annyiban volt 2014-hez képest, hogy a Jobbik megszerezte Dunaújvárost, a többi kerületet a Fidesz megtartotta. Ez az eredmény annyiban érdekes, hogy a Fidesz-KDNP országos szinten erősödött az időszakban. A 2014-ben elért 44% az országos listán 2018-ban 49%-ra emelkedett, ugyanakkor a megyében elveszítettek egy kerületet. Ennek hátterében állhat az átszavazás, ami a 2018-as választások

egyik kulcskérdése volt ellenzéki szempontból. Ugyanakkor azt meg kell jegyezni, hogy a Fejér megyei 4. számú választókerületben alapvetően hárompólusú a verseny 2010 óta, ugyanis ez a kerület, (vagy korábban a 3. és 4. számú kerület) rendelkezik egy viszonylag stabil baloldali szavazóbázissal (bár ez 2014 után már jelentősen csökkent), egy helyi szinten erős Jobbikkal, illetve a Fidesz-KDNP is jelentős erővel rendelkezik itt (még ha ez az országos átlagtámogatottságuk alatt is van). Így a győzelem igazából azon múlik, hogy a három csoportosulás közül ki tudja jobban mozgósítani a szavazótáborát (Vida Gy., Kovács Z., 2017).

A címben feltett kérdésre itt érdemes válaszolni. Láthattuk, hogy 2002-re kialakult a polarizálódott pártstruktúra: mindkét oldalának stabil a szavazóbázisa, nemcsak Fejér megyében, hanem az egész vizsgált régióban. A polarizálódás, és így a szavazóbázisok megcsontosodása országos tendencia volt 2010-ig, így véleményem szerint nem számít Fejér megye „begyöpösödöttné”, mint az ország java része. Igaz, a megyében nem tudtak igazán megerősödni a klasszikus pártrendszerbe újonnan belépő zöldpártok, ellentétben mondjuk Budapesttel, de a régió másik megyéiben sem sikerült ezeknek a pártoknak utat törniük. Valószínűsíthető tehát, hogy a pártok fővároson kívüli beágyazottsága lehet a probléma és nem a megyei lakosság hozzáállása. Így tehát inkább jellemezném Fejér megyét és a Közép-Dunántúlt a kevésbé pejoratív *állandóság* jelzővel, mert bár a választói bázisok valóban eléggé szilárdnak tűnnek, lassú változások azért végbe tudnak menni a területen.

A Fejezet eddigi részeiben sokat említett polarizálódást támasztja alá a területi mandátumok eloszlása is az egyes pártok között, az egyes eredményeket a függelék II. számú táblázatában összegeztem. Az látható benne, hogy az első választási években nem tudták kiosztani az összes területi mandátumot¹⁰, mert annyira megosztott a mezőny, hogy nem gyűlik össze elég szavazat egy párt listáján. Ahogy haladunk előre az időben egyre több mandátumot tudnak kiosztani, de egyre kevesebb párt között. Míg 1994-ben 14 mandátumot osztanak ki 5 párt között, addig 2002-ben már 16 mandátumot, de csak 2 párt között. 2010-ben, amikor a baloldali tömb szétesik, újra megindult a fragmentálódás folyamata és a 17 mandátum 3 párt között oszlik el, igaz nem olyan egyenletesen, mint a polarizálódás előtt. Mivel 2010 után nincsenek területi listák, sajnos a polarizálódás és fragmentálódás egymást váltó folyamata megyei szinten nem követhető.

2.3. Beloianisz lakóinak választási magatartása az országgyűlési választásokon

Mielőtt a választási eredmények elemzésébe belekezdenék, szeretném röviden összefoglalni miért érdekes annyira ez a település. Beloianiszt 1951-ben hasították ki Ercsi területéből, azért, hogy a görög polgárháború miatt menekülőket (nagy részt kommunista szimpatizánsokat), letelepítsék. A község a nevét Nikosz Beloianisz görög kommunistáról kapta. Ez az eredet közel sem nevezhető hétköznapi, ezért azt vizsgáltam meg, hogy a baloldali beállítottság mennyire maradt jellemző a településen. Főként annak tükrében érdekes ez, hogy az eredeti görög népesség jelentősebb része két hullámban visszatelepült Görögországba, 1954-ben és 1982-ben (Caruha V. 1998). A rendszerváltozás utáni országgyűlés választások eredményeit vizsgáltam, úgy, hogy 1990-től 2010-vel bezárólag az országgyűlési egyéni választókerületekben az első forduló eredményeit és a területi lista

¹⁰ Leszámítva Fejér megyét.

eredményeit elemeztem, 2014-től pedig a területi lista helyett az országos listát. Az első időszakban azért nem vettem bele a második fordulót, mert lévén, hogy Beloianisz kis lélekszámú település, nincs akkora befolyása a választókerületi eredményre, hogy az itt győzelmet arató jelölt jusson a második fordulóba. Emiatt ott nincsenek meg a feltételek ahhoz, hogy a választók valós preferenciáit lehessen mérni. Az eredményeimet egy táblázatban közlöm, amiben szerepelnek a szavazatok száma mellett az egyes pártok százalékos eredményei, illetve az, hogy települési szinten nyertek-e ezzel az eredménnyel, a táblázat utolsó oszlopa pedig viszonyításképpen mutatja az adott párt területi listás eredményét, illetve 2014-től az országos listás eredményét. Mivel a kérdésfeltevésem a baloldali pártok megítélésére irányult, ezért csak azokat vettem bele.

A témával kapcsolatban legalább két probléma felmerülhet. Egyrészt felvetődik a probléma, hogy Magyarországon az egyes pártokat inkább kulturális örökségük alapján lehet felosztani jobb- és baloldalinak, illetve liberálisnak, semmint gazdasági és politikai lépéseik alapján (Mészáros J. et al. 2007). Emiatt pedig nem egyértelmű, hogy a Demokratikus Koalíciót 2018-ban inkább baloldalinak vagy liberálisnak nevezzük. Habár utóbbi is könnyen indokolható lenne, a politikai hagyományai miatt úgy döntöttem, beleveszem őket az elemzésbe. A második probléma, amivel szembesültem, hogy 2014-ben választási szövetségben indult az MSZP több liberális párttal, így ott nem vizsgálható teljesen tisztán, hogy valóban a baloldali pártokat támogatták-e az emberek vagy sem.

Az adatgyűjtés utáni információkat a függelék III. számú táblázata mutatja. Onnan az olvasható ki, hogy a rendszerváltozás után sokáig domináltak a baloldali pártok a településen 1990-től kezdve 2006-tal bezárólag a területi listára helyben leadott szavazatok közül valamelyik baloldali párt kapta a legtöbbet, és 1994-től 2006-tal bezárólag az egyéni választókerületi jelöltre a településen leadott szavazatok közül, szintén valamelyik baloldali párt kapta a legtöbbet. 2010 előtt a baloldali szavazók aránya a településen a területi listák alapján mindig több volt, mint 50 %. 2002-ben, illetve 2006-ban megközelítette a 70%-ot is. Az is megfigyelhető, hogy a baloldali pártok közül eleinte inkább a radikálisabb Munkáspártot (1990-ben még MSZMP), majd később inkább a magáról szociáldemokrata profilt kialakító MSZP-t támogatták többen. Azt azonban hozzá kell tenni, hogy a településen még a 2018-as választáson is jobb eredményt ért el a Munkáspárt, mint országosan, ha százalékosan vetjük össze az eredményeket. Még 2014-ben is majdnem elérték az 5 %-ot helyi szinten, ami országos szinten a parlamenti küszöbérték. Vagyis Beloianisz választói még 2014-ben is közel érdemesnek tartották a Munkáspártot arra, hogy parlamenti párt legyen. 2010-re ugyanakkor megtört a baloldali pártok támogatottsága, ami inkább tartozhat bele abba az országos tendenciába, hogy az MSZP-ben megrendült a bizalom és a Fidesz felé fordultak az emberek, mint abba, hogy az eredeti népesség visszaköltözött Görögországba, hiszen a nagy visszatelepülési hullámok már a rendszerváltozás előtt lezajlottak. Ezt támasztják alá a népszámlálási adatok is: 2001-ben a görög nemzetiségű lakosok száma 273 fő volt, míg 2011-ben 293, vagyis 20 fővel gyarapodott a helyi görögység. Legalábbis statisztikában, valószínűnek tartom, hogy ez inkább abba a tendenciába sorolható be, hogy a nemzetiségiiek egyre jobban felvállalják a kisebbséghez tartozást, miután egyre kevésbé érzik fenyegetőnek az esetleges retorziókat. Ami viszont a korai baloldali győzelmeket magyarázhatja, az a település eredetéből származó, meghatározó baloldali orientáció.

3. A választókerületek összevetése

Miután a szavazóbázisok alakulásáról már esett szó a választási eredmények összegzésénél, így a továbbiakban a választókerületek arányosságával foglalkozom. Két kompaktsági tesztet és azok eredményeit, majd a népességszám alakulását, illetve a helyi kisebbségek eloszlását szeretném bemutatni.

3.1. A választókerületek kompaktsága

A kompaktság azt mutatja meg, hogy egy választókerület mennyire képez egy egységet, vagyis nincsenek-e benne feltűnően kilógó részek, vagy mennyire elnyúlt, esetleg lyukas az alakzat. A kompaktsági vizsgálatok célja, hogy észleljük: melyek azok a feltűnő formájú választókerületek, melyek alapján választási manipulációt feltételezhetnénk. A kompaktsági vizsgálatokon belül többféle módszer is létezik, ezek közül én a Schwartzberg-féle tesztnek és a Roeck-tesztnek (Young 1988) vettem alá a Közép-Dunántúl választókerületeit. Mindkét teszt viszonylag egyszerű. A Schwartzberg-teszt lényege az, hogy adott választókerület területét el kell osztani a vele egyező területű kör kerületével (Schwartzberg 1966).

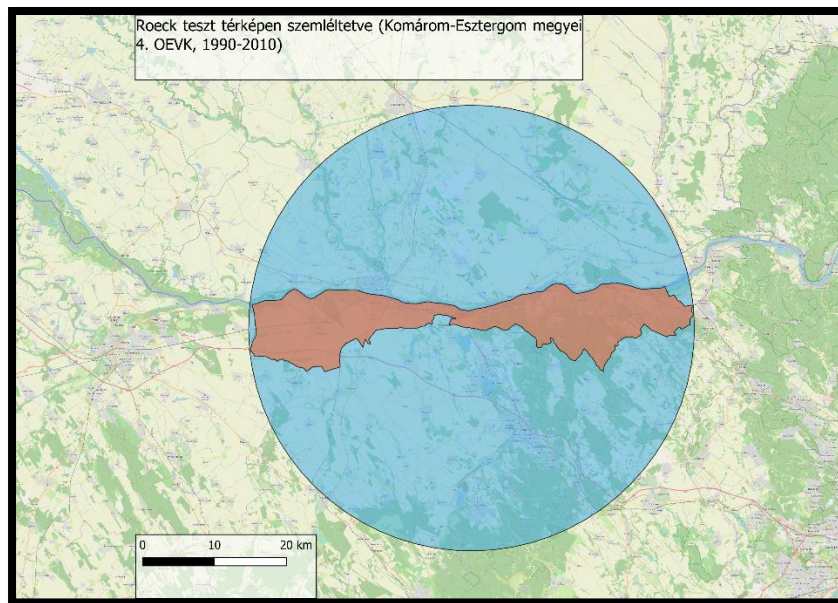
$$S = l_{vk} / l_k$$

A Schwartzberg-teszt egyenlete, ahol S a Schwartzberg-érték, l_{vk} a választókerület kerületének hossza, és l_k a választókerülettel azonos területű kör kerülete.

A munkámat nehezítette, hogy nincs nyilvánosan elérhető adatbázis, amely tartalmazná az egyes választókerületek területét és kerületét. Emiatt ezeket az adatokat magamnak kellett kimérnem a QGIS térinformatikai szoftverben. Valószínűsíthető, hogy hiba mindenképpen csúszhatott a méréseimbe, ezért egy tizedesjegyre kerekített értékekkel dolgoztam. A kapott adatok értékelésénél meg kell húznunk egy határt, ami fölött már nem számít kompaktnak egy választókerület. Egyes kutatók javaslata alapján az 1,67 fölötti mutatóval jellemezhető kerületek nem számítanak kompaktnak (Young 1988). Ugyanakkor itt meg kell jegyeznem ennek a módszernek a hátrányát is. Nagyon érzékeny ugyanis arra, ha sok kis kitérés van (lásd 1. ábra). Emiatt érdemes a kapott eredményeket némi fenntartással kezelni, és lehetőség szerint egyéb kompaktsági mutatókkal is elemezni a választókerületeket. Éppen ezért végeztem el a Roeck tesztet is. Ehhez szükség van a legkisebb, a választókerületet befoglaló kör területére, és ezzel kell elosztani a választókerület területét, így mindig egy 0 és 1 közötti számot kapunk, minél közelebb van az egyhez, annál kompaktabbnak számít a választókerület.

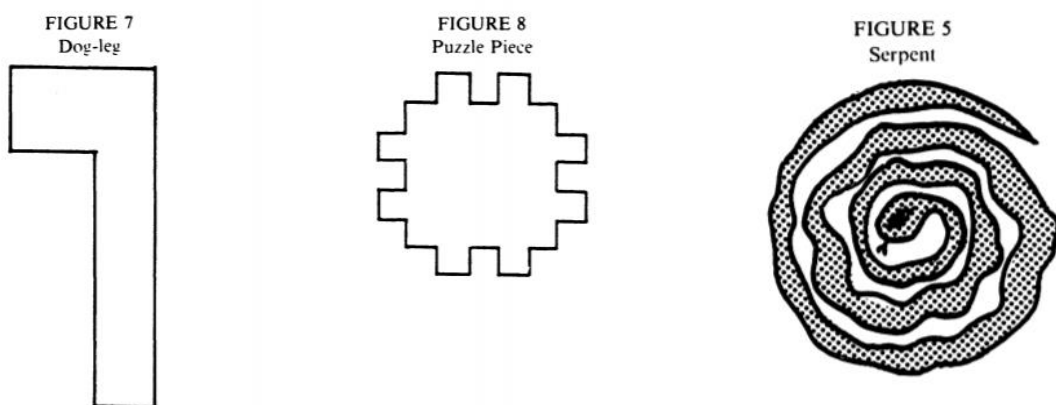
$$R = A_{vk} / A_k$$

Roeck-teszt egyenlete, ahol R a Roeck-érték, A_{vk} a választókerület területe, A_k pedig a legkisebb befoglaló kör területe.

14. térkép: Roeck teszt térképen szemléltetve. Saját szerkesztés.

Ennek a módszernek az a hátránya, hogy bármilyen alakzat kompaktnak minősülhet, ami kellően kitölti a kör területét, például az 1. ábrán látható feltekeredő kígyó-forma is (Young 1988).

1. ábra: A Schwartzberg-teszt szerint a baloldali ábra kompaktabb, mint a középső. A jobboldali pedig a Roeck-teszt szerint kompakt alakzat. forrás: Young 1988

A kompaktsági vizsgálat eredményei a függelék IV. táblázatában láthatók. A Roeck-teszt és a Schwartzberg-teszt átlaga szerint is Fejér megye választókerületei a legkompaktabbak, míg Veszprém megyében a legkevésbé kompaktnak a választókerületek. Ugyanakkor ezek az átlagok eltakarnak érdekes eseteket. Ilyen például a 2014 előtti struktúrában a Komárom-Esztergom megyei 4. számú választókerület, ami a Duna partján fekszik, meglehetősen elnyúlt az alakja. Ez a választókerület már szemre is furcsának tűnik (lásd 15. térkép) és meglehetősen rossz értéket kapott mindkét tesztre, de érdemes belegondolni abba, hogy a Gerecse északi pereme, szűkösén szabott lehetőséget a települések kialakulására, emiatt jött létre ez a Dunamenti településsorozat. A térség egységesülésében, pedig a

Komárom-Dorog ipari tengely kialakulása játszott jelentős szerepet. Vagyis a települések történeti összetartozása mellett, az ipari funkció, érdekei is hasonlóvá teszi a térség településeit, így az egy választókerületben való képviselőjük, logikusnak tűnik. Így tehát egy olyan szemponttal igazolható, amit a kompaktsági vizsgálatokkal nem lehet vizsgálni. Külön érdekes, ha mellé tesszük az új választókerületi struktúrában szereplő Komárom-Esztergom megyei 3. számú OEVK-t (Lásd 15. térkép). Mindkét teszten jobb eredményt ért el, mint a korábbi komáromi kerület, ugyanakkor a kerület képviselőjében gondot okozhat, hogy ide tartozik Kisbér és környéke, ami a munkaerőközvetek alapján (lásd 3.3. alfejezet, 18. térkép) szorosabb kapcsolatban van Mórral, mint Komárommal. Azt láthatjuk, hogy hiába vannak sokszor jobb kompaktsági értékei az új választókerületeknek, a települések közötti kapcsolatokra, az egyes területek összetartozására, kevésbé van tekintettel, mint a korábbi választókerületi struktúra. Ezt támasztja alá a Veszprém megyei változás is. A korábbi struktúra szinte tökéletesen képezte le a megye nyugati felében lévő munkaerőközveteket, míg a jelenlegi szisztéma feldarabolta az ajkai térséget, és szétosztotta a többi választókerület között.

Egy másik érdekes választókerület az 1990-es Veszprém megyei első kerület. Ennek a kerületnek ugyan valamivel jobb a mutatói, mint az előző példának, de még így sem igazán kompakt. Amikor ránézünk a képre (15. térkép) láthatjuk, hogy van egy viszonylag nagy nyúlvány keleten, ami sokat ronthat a kompaktsági eredményen. Ezt a nyúlványt Úrkút közigazgatási határai képezik. A probléma csak az, hogy maga a település a nyúlványnak a nyakánál helyezkedik el¹¹, vagyis, ha ezt a nyúlványt levágnánk, az nem befolyásolná a választók létszámát. Tehát a választók térbeli elhelyezkedése a valóságban eltér a választókerület alakjától a közigazgatási határok miatt, ezért a választókerület, valójában kompaktabb annál, mint amit a teszt mutat. Hasonló problémára hívja fel a figyelmet Dr. Dusek Tamás (2015) is az országok népességeloszlásának problémakörénél. Amennyiben levágjuk ezt a nyúlványt a lakott terület határán, a Roeck-teszt eredménye 0,18-ról 0,2-re nő, míg a Schwartzberg teszt 1,95-ről 1,82-re csökken, közelebb kerülve így a kompaktsági küszöbhez, aminek egyébként csak 5 választókerület felel meg a vizsgált 35-ből¹².

Ugyancsak különös alakú lett 2002-től a Veszprém megyei 5. számú választókerület, ahol Gic község különáll a választókerület többi részétől. Ennek az oka több község kiválása a megyéből, ahogyan ezt az 1.3. alfejezetben már kifejtettem.

Különös alakja van az 1990-es Fejér megyei 2. számú választókerületnek is, amelynek nemcsak nyúlványai vannak, de lyukas is. Ennek a kerületnek a Roeck-teszt eredménye nem is olyan rossz, ellenben a Schwartzberg-tesztje a legrosszabb az egész régióban. Ezt a kerületet nehezebb mentetni, de ami talán megemlíthető az az elv, miszerint a választókerületekben közel azonos számú választópolgárnak kell lennie. Márpedig ennek az elvnek 1990-ben probléma nélkül eleget tesz. Illetve az is említhető, hogy a „lyukasság”, amit a székesfehérvári belvárosi választókerület zárvány-helyzete okoz, nem egyedi jelenség. Gyakori, hogy egy nagyváros, vagy annak egy része önálló választókerületet alkosson, ehhez hasonlóval

¹¹ Úrkútnak van egy lakott külterülete is a nyúlvány felénél, amikor az ideálisabb választókerületet számoltam természetesen ezt részt nem „vágtam le”.

¹² Annak ellenére, hogy sok 1990-es választókerület különös alakú, az öt Schwartzberg-teszt szerint kompakt kerületből négy is ebben a struktúrában volt: a székesfehérvári 1. számú, a dunaújvárosi, tatabányai és tapolcai kerületek. A 2014-től működő rendszerben csak egy kerület felel meg az 1,67-es küszöbértéknek, még hozzá Esztergom és Térsége.

találkozhatunk például a Komárom-Esztergom megyei 1990-es 1. és 2. számú, illetve Fejér megye 1990-es 3. és 4. számú választókerületeinek relációjában is, még ha előbbiben a népességszámbeli arányosság kevésbé van jelen, mint ahogyan ideális lenne.

Ami tehát a lényeg, két egyszerűbb kompaktsági vizsgálatot végeztem, amelyek valóban kimutatták a különös alakú kerületeket, de ezeket az eredményeket könnyedén lehet árnyalni és kritizálni olyan tényezőkkel, amelyeket egy kompaktsági teszt nem feltétlenül tud figyelembe venni. A kompaktsági tesztek használata ugyanakkor nem haszontalan, hiszen ezek révén ki lehet mutatni területi aránytalanságokat, főleg, ha egy adott kerületet többféle és akár bonyolultabb vizsgálatnak is alávetjük. Ám mindig szükséges a kapott eredményeket más szemszögből is megvizsgálni például a népesség arányossága, területek összetartozása, mert a kapott adatok gyakran csalókák, ahogyan ezt szerintem sikerült jól bemutatnom a Közép-Dunántúl választókerületeinek példáján.

15. térkép: A röviden bemutatott választókerületek ábrái.

Első sor: Veszprém 1.OEVK 1990-2010, Komárom-Esztergom 2.OEVK 2002-2010.

Második sor: Fejér 2.OEVK 1990-2010, Veszprém 5.OEVK 2002-2014.

Harmadik sor: Komárom-Esztergom 4.OEVK 1990-2010, Komárom-Esztergom 3.OEVK 2014-.

Saját szerkesztés az NVI adatai alapján.

3.2. A választókerületek népessége

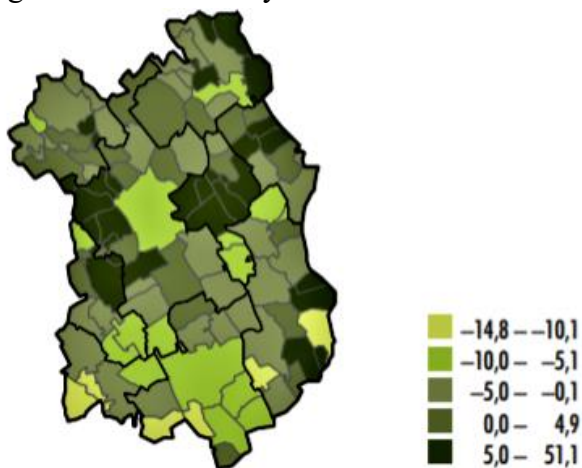
A választókerület kompaktságánál még fontosabb arányossági kérdés a közel azonos népességszám elvéhez igazodás, vagyis a mandátumszerzés esélyegyenlősége, más közelítésben a képviselő arányossága (Kovalcsik T., Vida Gy., Dudás G., 2019). Rögtön hozzá is kell tennem, hogy nem a lakónépesség száma a lényeges, hanem a választópolgárok közel azonos száma, hiszen akkor lesz többé-kevésbé arányos a választókerületi struktúra, ha közel azonos mennyiségű ember szavazata dönt egy-egy mandátum sorsáról. Munkám során az első forduló választási névjegyzékében szereplő lakosok számával dolgoztam. Ezeket a számokat egy táblázatba vezettem, ahol emellett láthatók még a megyei választópolgárok számának összege átlaga és szórása is. Azért dolgoztam így, és nem a három népszámlálás eredményeivel, mert így több ponton tudom követni azt a folyamatot, ahogyan a népességi arányok elcsúsztak 2010-re. Az összegyűjtött adatok a függelék V-VII. táblázataiban láthatók. Az adatokat vizsgálva komoly különbségeket tapasztalhatunk két szempont szerint is, egyrészt az idő haladtával komoly változások lépnek fel a szavazólakosság választókerületi számában, másrészt a megyék között is jelentős a különbség, már 1990-ben. Fejér megyében a jellemző az, hogy kezdetben nincs jelentős különbség az egyes választási kerületek között, mind a hét nagyjából negyven-négyezer fő körüli szavazó lakossággal bír, a szórás csupán 1445,5 fő volt. Ez azonban több mint kétszeresére nő 2002-re, és négyszeresére 2010-re. Vagyis komoly különbség jelentkezett az egyes választókerületek lakossága között. 2014-re a választókerületi struktúra módosításával sikerült lecsökkenteni a szórást 2202,9-re, de a rendszer nem tűnik igazán stabilnak, mert 2018-ra már ismét a 3500-at közelítette a szórás. Eltérő pályát futott be a régió másik két megyéje. Mind Veszprémben, mind Komárom-Esztergom megyében meglehetősen nagy volt a választókerületek szavazó lakosságának szórása, előbbinél 8792,5 míg utóbbinál 4438,9 volt. Mindkét megyében csökkent a szórás 2010-ig de nem annyira szignifikánsan mint a Fejér megyei aránytalanságok növekedése. Komárom-Esztergom megyében a szórás 2010-re épphogy bekúszott 3500 alá, míg Veszprémben ugyanekkorra sikerült 7000 alá menni. A népességbeli aránytalanságok az új választókerületi struktúrában jelentősen csökkentek, mindkét megyében a szórás 2014-ben ezer alatt volt és bár 2018-ra már újra meghaladta az ezret, sőt Veszprémben az ezeröt-százat is, mégis valamivel stabilabbnak tűnik ez rendszer mint a Fejér megyei. Összefoglalva, a népességszám dinamikusán változott a régebbi és az újabb választókerületi struktúrában is, éppen ezért szükséges lehet a választókerületek időnkénti felülvizsgálata, és lassan esedékes a következő, különösen Fejér megyében.

Amint az a Fejér megyei adatokból látszik, 2014 előtt a székesfehérvári belvárosi kerület illetve a dunaújvárosi kerület vesztett a legtöbbit a népességéből. Ezzel ellentétesen a Székesfehérvár külső városrészeiből és környező településeiből álló 2. számú választókerület, illetve a gárdonyi és móri választókerületek választópolgárainak száma jelentősen nőtt. Azt láthatjuk tehát, hogy a népesség-arány elcsúszásában valószínűleg a szuburbanizációs folyamatok játszottak jelentékeny szerepet, ezt igazolhatja a V. számú táblázat mellett a 16. számú térkép is. Ugyanakkor Komárom-Esztergom és Veszprém megyében ez nem ilyen egyértelmű. Habár itt is összességében nő a választókerületek szavazólakosainak száma, de nagyobb az ingadozás (főleg utóbbiban), illetve a városiasabb kerületek választópolgárainak száma sem csökken jelentősen.

Megjegyzendő, hogy az egyes települések kiválása valamelyik megyéből szintén befolyásolta a választókerületek szavazóalakosságának számát, igaz csekélyebb mértékben, mivel alapvetően kis lélekszámú települések cseréltek megyét.

Kiemelendő, hogy a megyék szavazóalakosságának száma alapvetően nőtt a vizsgált időszakban. Komárom-Esztergom és Veszprém megye esetében 2010-ig folyamatos volt a növekedés, Fejér megyében 2014-ig nőtt a választópolgárok száma. Ezek után egy csökkenő folyamat indult el. Ezekben a folyamatokban alapvetően három tényező játszott fontos szerepet a természetes fogyás és természetes szaporodás váltakozása¹³, a népesség előregedése illetve a migráció. A '90-es években utóbbi olyan jelentős volt Fejér megyében, hogy nőtt a népesség száma. Később a bevándorlás már csak mérsékelni tudta a népességszám csökkenését. Komárom-Esztergom és Veszprém megyében más volt a helyzet, utóbbiban már a '90-es évektől csökken a népességszám, míg előbbiben 1990 és 2001 között stagnált a népességszám, azóta viszont csökkent. Az viszont közös, hogy a megyék területén a népességváltozásra a természetes fogyás a jellemző, amelyet többé-kevésbé mérsékel a régióba való bevándorlás, amely még mindig viszonylag magasnak számít lévén, hogy az ország egyik szerencsésebb helyzetű területe. Ám ahogyan erről szó volt az 1.4. alfejezetben nem mindegyik kistérség ugyanolyan népszerű célpontja a bevándorlásnak, így például a hátrányosabb helyzetű sárbogárdi térség is alapvetően csökkenő népességű, ahogyan ez a 16. térképen és a függelék V. táblázatában is látszik.

A választók számának növekedése 2010-2014-ig, talán abból is következik, hogy a népesség korösszetétele elcsúszik. Megnövekszik azoknak az aránya, akik szavazókorúak, azonban egy idő után a halálozások száma a felnőtt korú lakosságban felülmúlja azoknak a számát, akik betöltik a 18. életévüket, és a felnőttkorúak be- és kivándorlása sem segíti az arányok megmaradását, akkor beindul a választóalakosság számának csökkenése. Lehetséges, hogy ezt a pontot érte el, a régió 2010-2014 környékén.

16. térkép. Lakónépesség változása Fejér megyében 2001 és 2011 között. Forrás: KSH

¹³ Habár alapvetően a természetes fogyás volt a jellemzőbb, Fejér megyében 2001 és 2011 között 8 olyan község is volt, ahol az élveszületések száma meghaladta halálozásokét: Etyek, Kőszárhegy, Mány, Pákozd, Söréd, Tác, Tordas és Úrhida

3.3. A választókerületek nemzetiségei

A választókerületek népességéhez kapcsolódik a kisebbségek aránya a társadalmon belül, illetve ezek eloszlása választókerületenként. Azért lényeges ez a kérdés, mert a 2011-es választási törvény 4 paragrafusának 4. pontja szerint, a választókerületek kialakításánál lehetőség szerint figyelembe kell venni a nemzetiségek helyzetét is. Mivel a dolgozatomban alapvetően Fejér megyével szerettem volna foglalkozni, így megvizsgáltam milyen számban van jelen a három legnagyobb lélekszámú kisebbség Fejér megyében, illetve összehasonlítóképpen a régió másik két megyéjében. A nemzetiségi adatok a népszámlálási adattáblákból és az MTA nemzetiségi adatbázisából származnak. A három legnagyobb hazai kisebbség Fejérben a cigányság, a németek és románok, történetük ugyanakkor jelentősen különbözik. A cigányság és németiség több évszázados múltat tekint vissza a megyében, hiszen III. Károly és Mária Terézia uralkodása alatt rengeteg svábot telepítettek be az országba, hogy a török háborúk során elpusztult falvakat újra benépesítsék. A németek közül többeket a második világháború után kitelepítettek, ami közrejátszott például a korábban nagyrészt németajkú Vérteskozma elnéptelenedésében. A németek által újraalapított települések közül a legnagyobb ma Fejér megyében Mór. A cigányság jelenlétéről ugyancsak a 18. század óta van tudomásunk, 1780-ban 63 megyei településen éltek cigányok.¹⁴ Az évszázados jelenlét ellenére, még jelenleg is vannak nehézségek a cigányság és a többségi társadalom együttélésben. Erre sajnos két példa is akad Fejér megyében a '90-es évekből, a zámolyi romák esete¹⁵, és székesfehérvári Rádió utcai cigány szegregátum története¹⁶. Jelentős történeti kisebbség még a Komárom-Esztergom megyében jelentős számú, de a másik két megyében is jelenlévő szlovák kisebbség. Ők alkotják a régió harmadik legnagyobb lélekszámú kisebbségét. Amennyiben nem kifejezetten a Fejér megyei kisebbségeket akartam volna vizsgálni, abban az esetben a szlovákságot vettem volna bele a kutatómunkámba. Nem szabad kihagyni azonban a szerbeket sem, akik több Dunaparti településen is jelentős számban voltak jelen korábban például Adonyban, Rácalmáson, vagy Ráckeresztúron, de korábban Székesfehérváron is jelentős számban éltek. Ez utóbbit támasztja alá Evlija Cselebi 17. századi török utazó leírása a városról: „A város népe bosnyák, de magyarul és németül szépen és jól tudnak.”, illetve néhány sorral feljebb „Három szép temploma van, kettő a szerbeké, egy a magyaroké.” (Karácson I. 1908) A románság Fejér megyei története ugyanakkor csupán évtizedekre nyúlik vissza. A rendszerváltozás után Magyarországra érkező románok egy része Fejér megyében telepedett le, akkora számban, hogy ezzel a harmadik legnagyobb lélekszámú kisebbség lettek a megyében. Hozzá kell tenni azonban, hogy nagy a számbeli különbség köztük és a második legnagyobb számú cigányság között. A három kisebbség számát és arányát a 2011-es népszámlálás szerint a 2. táblázat foglalja össze.

¹⁴ (Csurgai Horváth J. 2014): <http://www.kodolanyi.hu/kv/cikk/a-nemzetisegek-sorsanak-alakulasa-316>

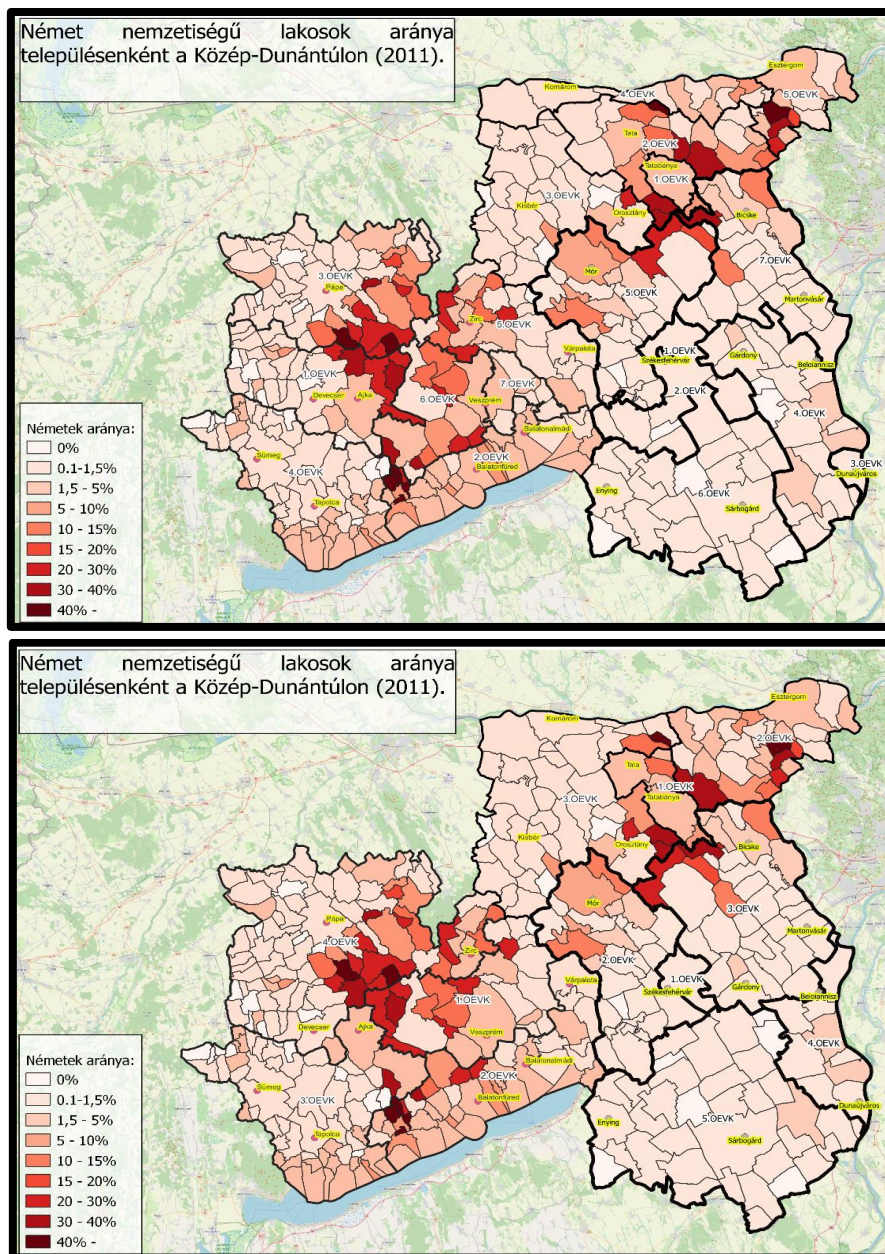
¹⁵ (Magyar Narancs 1999): https://magyarnarancs.hu/belpol/kilakoltatott_zamolyi_romak_farkaslak-62822

¹⁶ (Kerényi Gy. 1997): https://magyarnarancs.hu/belpol/a_fehervari_gettouggy_milliomosok-61183

A cigányság, németiség és romániség száma és aránya a Közép-Dunántúli régióban, megyei bontásban.				
Kisebbségek száma és aránya	Fejér megye	Komárom-Esztergom megye	Veszprém megye	Összesen
Cigányság száma [fő]	6 497	4 371	5 334	16 202
Cigányság aránya [%]	1,50	1,40	1,50	1,50
Németek száma [fő]	7 252	10 930	11 158	29 340
Németek aránya [%]	1,70	3,50	3,20	2,70
Románok száma [fő]	974	803	610	2 387
Románok aránya [%]	0,23	0,26	0,17	0,22

2. táblázat: Cigányok, németek, és románok száma, illetve aránya a Közép-Dunántúlon 2011-ben. Saját szerkesztés a KSH adatai alapján.

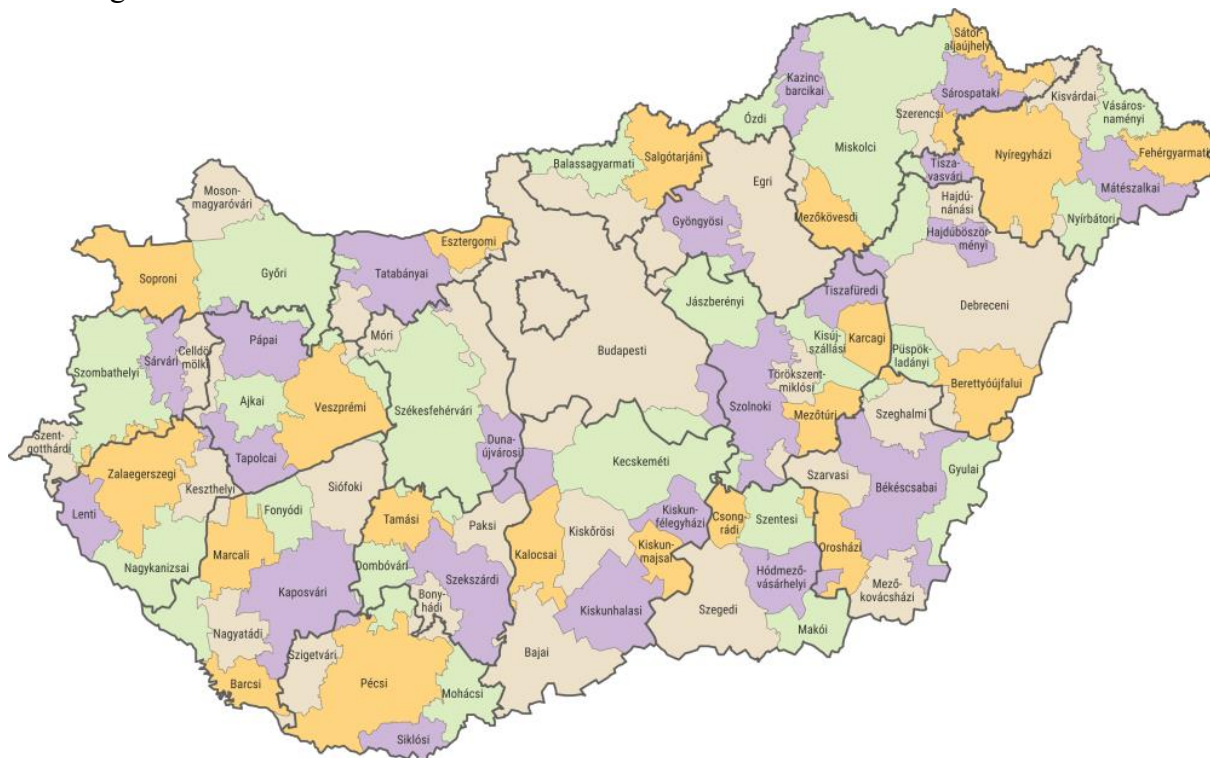
Az látható, hogy a román kisebbség, hiába a harmadik legnagyobb Fejér megyében, arányuk a Közép-Dunántúlon alacsony, csupán a népesség 0,22%-át teszik ki. A cigányság valamivel nagyobb számban van jelen, ők a népesség 1,5 százalékát adják. A legnépesebb nemzetiség a Közép-Dunántúlon azonban a németeké, ők 2,7%-ot tesznek ki a régióban. Míg az első két kisebbség valószínűleg nem elég nagy ahhoz, hogy hatékonyan tudja érvényesíteni a közösségi érdekeiket egyéni választókerületben (szerencsére az országos listán a nemzetiségi önkormányzatokra tudnak szavazni), addig a németek létszámuk alapján talán tudnának érvényesülni egy olyan választókerületi struktúrában, ami figyelembe veszi a kisebbségek területi eloszlását. Emiatt vittem térképre települési szinten azt, hogy hol mekkora a németek aránya, hozzáigazítva a korábbi és jelenlegi választókerületi struktúrát.

17. térkép: Németek aránya településenként a Közép-Dunántúlon a korábbi és a jelenlegi választókerületi struktúrában. Saját szerkesztés a KSH adatai alapján.

Azt láthatjuk, hogy két nagyobb összefüggő területen magas a németek aránya. Egyrészt Veszprém középső, Bakonyvidéki területein, másrészt pedig a Vértes-Gerecse-Pilis vonalon. Ez utóbbi területet, már a megyehatár kettévágja, de mind a Komárom-Esztergom megyei, mind a Fejér megyei rész további darabokra tagolódik a választókerületi struktúrák által. Ugyanez a belső tagoltság igaz a Veszprém megyei német kisebbség helyzetére is, a régi és a jelenlegi választókerületi rendszerben egyaránt. Amennyiben érvényt akarunk szerezni annak az elvnek, hogy a kisebbségek minél inkább tudják érvényesíteni az érdekeiket, akkor érdemes lehet felvetni annak a lehetőségét, hogy a választókerületek átléphessék a megyék határait, mondjuk a saját régiójukon belül. Így lehetne egyesíteni a Vértes-Pilis-Gerecse tengely menti területeket, még ha ez fel is vet kompaktsági és népességaránybeli problémákat. Ugyanakkor szólnak más érvek is amellet, hogy régióon belüli választókerületek legyenek. Ilyen érv lehet például az,

hogy a munkaerőkörzetek is átnyúlnak a megyehatárokon, vagyis egy-egy lakosnak a munkája kapcsán lehet, hogy szorosabb kapcsolata van a szomszéd megyével, mint a sajátjával. Ilyen például a székesfehérvári munkaerőpiaci körzet, ami egészen messze benyúlik Veszprém megyébe. A másik előnye az, hogy megnövelné a jelenleg csekély közigazgatási funkciókkal rendelkező régiók jelentőségét, megerősítené, vagy létrehozná az emberekben a régiós közösség tudatát.

18. térkép: Magyarország munkaerőpiaci körzetei. Forrás: KSH

4. Összegzés

Összefoglalva, azt láthatjuk, hogy a Közép-Dunántúli régió az ország jobb helyzetű területéhez tartozik, de az egyes járások a térségen belül lehetnek hátrányosabb helyzetűek és ennek szerepe lehet abban, hogy az egyes választókerületek népességszáma, hogyan alakult 1990 óta. A régiót településhálózati jellegzetességeikben eltérő megyék alkotják. Fejér megye képezi az átmenetet városodottságban, a legurbánusabb Komárom-Esztergom, és az aprófalvas szerkezetű Veszprém között, ami jól tükröződik a 2000-es évek választási eredményein is. A polarizálódott rendszerben ugyanis Komárom-Esztergom inkább baloldali, míg Veszprém inkább a jobboldali bázist erősítette, míg az átmeneti Fejérben, a két fél nagyjából egálban volt. Az is megállapítható, hogy van egyfajta stabilitás vagy állandóság az egyes választókerületek pártpreferenciájában, de ez nem megyei sajátosság, hanem régiós, sőt országos tendencia. Kiemelendő, hogy a jelenlegi választókerületi rendszerben a jobboldali pártok vannak előnyben, hatványozottan igaz ez a Fidesz-KDNP pártszövetségre, akik meg tudták tartani a 2010-ig tartó kétpártrendszerben felépített szavazótáborukat. Vannak azonban olyan választókerületek a jelenlegi struktúrában is, melyekben a Fidesz-KDNP előnye nem olyan tetemes, vagy nincs is jelen. Erre a legeggyértelműbb példa az ellenzéki parlamenti képviselővel

rendelkező Dunaújváros és környéke, de a Fejér megyei 1. számú és a Komárom-Esztergom megyei 1. számú választókerületekben szintén kiépülhet, egy erősebb baloldali, vagy liberális bázis.

A Fejér megyei Beloianisz település rendszerváltozás utáni pártpreferenciáit megvizsgálva az derült ki, hogy sokáig dominálni tudtak a baloldali pártok, és a Munkáspárt a településen mindig jobb eredményt ért el, mint a listás szavazásokon: még 2014-ben is közel 5%-on álltak. Ezeket az eredményeket valószínűleg a község eredete jelentősen befolyásolta.

A választókerületek arányosságát vizsgálva arra a megállapításra jutottam, hogy bár vannak különös alakú választókerületek, amiket ki lehet szűrni az egyszerűbb kompaktsági vizsgálatokkal, de ezek az eredmények könnyen kritizálhatók olyan egyébként lényeges szempontok alapján, amelyeket egy-egy kompaktsági vizsgálat nem tud figyelembe venni. Ilyen volt például a közel azonos népességszám elve, a közös érdekekkel rendelkező területek egybetartozása, vagy a lakosság kompaktabb elhelyezkedése, mint a választókerület térbeli alakjának kompaktsága. Kihangsúlyozandó, hogy a legtöbb különös alakú választókerületet a 2014 előtti választókerületi struktúrában találjuk, ám ezek általában tekintettel vannak helyi sajátosságokra, és területek összetartozására, míg a 2014-től működő rendszerben ez kevésbé jellemző. A népesség-arányosságánál arra jutottam, hogy Fejér megye kedvező 1990-es helyzete 2010-re nagyon leromlott, de az új választókerületi struktúra sem tudta stabilizálni a szavazó lakosság arányát a választókerületek között. A másik két megyében más folyamatok érvényesültek, mert itt az 1990-es helyzet már eleve kedvezőtlen és csak mérsékelten javult 2010-ig, viszont az új választókerületi rendszer valamelyest stabilizálni tudta a helyzetet.

Végül a kisebbségek eloszlását vizsgálva arra a következtetésre jutottam, hogy ha a nemzetiségek érdekérvényesítését segíteni akarjuk, akkor meg kellene fontolni a regionális választókerületek kialakítását, ami ebben a térségben a németiség esetében lenne igazán hasznos.

5. Bibliográfia

5.1. Irodalomjegyzék

- Baráth G., Molnár B., Szépvölgyi Á. 2001: Területi egyenlőtlenségek a Közép-Dunántúlon. *Tér és Társadalom* XV. évf. 2001/1: Pp. 111-129
- Beluszky P. 2003: *Magyarország Településföldrajza*, Dialóg Campus kiadó, Budapest-Pécs, 2003, P. 568
- Benkő P., 2011: *Magyarország Politikai Régiói*, Budapest, Deák Kiadó, 2011.
- Caruha V. 1998: Magyarországi görögök, Budapest, 1998
- Chambers, Miller 2013: Measuring Legislative Boundaries *Mathematical Social Sciences*, Elsevier, vol. 66(3), November 2013 Pp. 268-275
- Chen, Rodden 2013: Unintentional Gerrymandering: Political Geography and Electoral Bias in Legislatures, *Quarterly Journal of Political Science*, 2013, 8: Pp. 239-269
- Dusek T. 2015: A megyék és régiók összehasonlítása alakmutatókkal, *Területi Statisztika*, 2015, 55(2): Pp. 142–156.
- Hubai L. 2018: *Választási Földrajz*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018
- Hubai L., Závecz T. 2005: A Magyar Szocialista Párt Szavazóbázisa 1990-2002. – In: Mészáros József- Szakadát István: *Magyarország Politikai Atlasza 2004*, Gondolat Kiadó, Budapest, 2005. Pp. 83-92
- Karácson I. 1908: Evlia Cselebi Török Világutazó Magyarországi Utazásai 1664 — 1666. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1908. P. 272
- Kovalcsik T., Vida Gy., Dudás G., 2019: Az országgyűlési választókerületek kompaktságának elemzése Magyarországon, *Területi Statisztika*, 2019, 59(2): Pp. 188–218.
- Kovács Z., 1991: Az 1990-es választások politikai földrajzi tapasztalatai. *Földrajzi Értesítő* XL. évf. 1991. évi 1-2 füzet, pp. 55—80.
- Kovács Z., Dingsdale, A. 1998: Whither East European democracies? The geography of the 1994 Hungarian parliamentary election, *Political Geography* 17. No. 4, pp. 437-458. 1998
- Kristó Gy. 2006: *Magyarország története 895-1301*, Osiris Kiadó, Budapest, 2006
- Mészáros J. et al 2007: Spatial distribution of political parties in Hungary 1990-2006, *Political Geography* 26 (2007) Pp. 804-823.
- Perczel Gy. 2003: Perczel György: *Magyarország Társadalmi- gazdasági földrajza*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2003 P. 633
- Schwartzberg 1966: Reapportionment, Gerrymanders, and the Notion of Compactness, *Minnesota Law Review* [Vol. 50:443 1966]
- Tóka G. 2005: A törésvonalak, a pártok és intézményrendszer. – In. Angelusz R.– Tardos R. (szerk.): *Törések, hálók hidak- Választói magatartás és politikai tagolódás Magyarországon*. Demokrácia Kutatások Magyar Közpolitika Alapítvány, Budapest. Pp. 243–321.
- Vida Gy. 2016: Az egyenlőtlen politikai reprezentációt létrehozó választási földrajzi hatótényezők mérési lehetőségei, *Területi Statisztika*, 2016, 56(6): Pp. 643–659
- Vida Gy., Kovács Z., 2017: Magyarország átalakuló választási földrajza a 2010-es és a 2014-es parlamenti választások tükrében, *Földrajzi Közlemények* 2017. 141. 2. Pp.

125–
138.

Young 1988: Measuring the Compactness of Legislative Districts, *Legislative Studies Quarterly* 13(1): Pp. 105–115.

5.2. Internetes hivatkozások

1989.évi XXXIV. törvény:

[http://www.electoralsystemchanges.eu/Files/media/MEDIA_374/FILE/Hungary_-_Electoral_Law_-_1989-34_\(original\).pdf](http://www.electoralsystemchanges.eu/Files/media/MEDIA_374/FILE/Hungary_-_Electoral_Law_-_1989-34_(original).pdf)

2005-ös alkotmánybírósági határozat:

<http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/E7E5977153156767C1257ADA00525790?OpenDocument>

2011.évi CCIII. törvény: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100203.tv>

Csurgai Horváth J. 2014: A nemzetiségek sorsának alakulása. Kodolányisok Világa 2014. 07.

23. <http://www.kodolanyi.hu/kv/cikk/a-nemzetisegek-sorsanak-alakulasa-316>

Dömötör B. 2021: Újabb tömeges halpusztulás a Velencei-tóban. Telex. 2021. 08.16.

<https://telex.hu/belfold/2021/08/16/belfold-velencei-to-halpusztulas-horgaszat>

Kerényi Gy. 1997: A fehérvári gettóügy: Milliomosok. Magyar Narancs IX.évf. 49. szám, 1997. 12. 04.

<https://magyarnarancs.hu/belpol/a-fehervari-gettougy-milliomosok-61183>

Központi Statisztikai hivatal- 2001 népszámlálás nemzetiségi adatai:

<https://www.nepszamlalas2001.hu/hun/kotetek/04/tartalom.html>

Központi Statisztikai Hivatal- 2011 népszámlálás: Fejér megye területi adatai:

https://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_teruleti_07

Központi Statisztikai Hivatal- 2011 népszámlálás: Komárom-Esztergom megye területi adatai: https://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_teruleti_11

Központi Statisztikai Hivatal- 2011 népszámlálás: Veszprém megye területi adatai:

https://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_teruleti_19

Központi Statisztikai Hivatal: Területi Atlasz:

https://www.ksh.hu/teruletiatlasz_kozigazgatasi_egysegek

Nemzeti választási iroda honlapja: <https://www.valasztas.hu/>

Magyar Narancs 1999: Kilakoltatott zámolyi romák. Farkaslak. Magyar Narancs XI.évf. 31.szám. 1999.08.05:

<https://magyarnarancs.hu/belpol/kilakoltatott-zamolyi-romak-farkaslak-62822>

Magyar Tudományos Akadémia nemzetiségi adatbázisa:

<https://mtatkki.ogyk.hu/nepszamlalas-adatok.php>

Sokszínű vidék 2021: Még mindig csak 80 centi a Velencei-tó vízállása. Sokszínűvidek.24.hu 2021. 12. 03.

<https://sokszinuvidek.24.hu/viragzo-videkunk/2021/12/03/meg-mindig-csak-80-centi-a-velencei-to-vizallasa/>

6. Függelék - Táblázatok

I. Táblázat: A Közép-Dunántúl kistérségeinek gazdasági helyzete. Forrás: Perczel Gy. 2003

A Közép-Dunántúl kistérségeinek gazdasági helyzete			
Kistérségi típusok	Fejér	Komárom-Esztergom	Veszprém
Dinamikusan fejlődő	székesfehérvári	esztergomi, komáromi	veszprémi, balatonalmádi, balatonfüredi
Fejlődő	dunaújvárosi, gárdonyi, móri	tatabányai, dorogi, tatai	tapolcai
Felzárkózó	bicskei	kisbéri, oroszlányi	ajkai, pápai, várpalotai, zirci
Stagnáló	enyingi, sárbogárdi		sümegei
Lemaradó	-	-	-

II. Táblázat: Területi listák eredményei a Közép-dunántúli régióban. Saját szerkesztés az NVI adatai alapján.

Területi listák eredményei a Közép-dunántúli régióban			
	Fejér	Komárom-Esztergom	Veszprém
1990	SZDSZ:2 MDF:2 FKgP:1 MSZP:1	MDF:1 SZDSZ:1	MDF:2 SZDSZ:1 FKgP:1 FIDESZ:1
1994	MSZP:2 SZDSZ:1 MDF:1 Fidesz:1 FKgP:1	MSZP:2 SZDSZ:1	MSZP:2 MDF:1 SZDSZ:1 FKgP:1
1998	Fidesz:2 MSZP:2 FKgP:1	MSZP:2 FIDESZ:1 FKgP:1	FIDESZ:2 MSZP:2 FKgP:1
2002	MSZP:3 Fidesz:3	MSZP:3 FIDESZ-DF:2	FIDESZ-MDF:3 MSZP:2
2006	MSZP:3 Fidesz:3	MSZP:3 FIDESZ-DNP:2	FIDESZ-KDNP:3 MSZP:3
2010	Fidesz-KDNP: 4 MSZP:1 JOBBIK:1	FIDESZ-KDNP:3 MSZP:1 JOBBIK:1	FIDESZ-KDNP:4 MSZP:1 JOBBIK:1

III. Táblázat: Baloldali pártok eredményei Beloianiszban (1990-2018). Saját szerkesztés az NVI adatai alapján.

Baloldali pártok támogatottsága Beloianiszban a rendszerváltozás után.							
1990-2010	1.forduló	Százalékos eredmény	Nyert a településen ?	Területi lista (településen)	Százalékos eredmény	Nyert a településen?	Területi lista eredménye (megyei)
MSZP 1990	34	9,9%	-	23	6,6%	-	10,01%
Munkáspárt 1990	Nem volt jelölt	-	-	131	37,5%	X	3,56%
MSZDP 1990	25	7,3%	-	30	8,6%	-	4,9%
összes szavazat	344	-	-	349	-	-	-
MSZP 1994	188	35,8%	X	205	38,8%	X	33,37%
Munkáspárt 1994	145	27,6%	-	149	28,2%	-	2,63%
MSZDP 1994	Nem volt jelölt	-	-	6	1,2%	-	1,2%
összes szavazat	525	-	-	529	-	-	-
MSZP 1998	133	27,7%	X	128	26,7%	-	35,12%
Munkáspárt 1998	104	21,6%	-	134	28,0%	X	3,61%
összes szavazat	481	-	-	479	-	-	-
MSZP 2002	364	59,0%	X	350	57,3%	X	42,2%
Munkáspárt 2002	57	9,2%	-	65	10,6%	-	1,9%
összes szavazat	617	-	-	611	-	-	-
MSZP 2006	362	60,6%	X	372	62,0%	X	43,18%
Munkáspárt 2006	39	6,5%	-	34	5,7%	-	0,65%
összes szavazat	597	-	-	600	-	-	-
MSZP 2010	200	36,9%	-	179	32,6%	-	17,91%
összes szavazat	542	-	-	549	-	-	-
2014-2018	Választókerület	Százalékos eredmény	Nyert-e a településen ?	Országos lista (településen)	Százalékos eredmény	Nyert-e a településen?	Országos lista eredmény (országosan)
MSZP-PM-DK-Együtt-MLP 2014	135	27,2%	-	129	25,7%	-	25,57%
Munkáspárt 2014	33	6,6%	-	24	4,8%	-	0,56%
Szociál-demokraták	3	0,6%	-	2	0,4%	-	0,3%
összes szavazat	497	-	-	502	-	-	-
MSZP-PM 2018	123	21,2%	-	82	14,2%	-	11,91%
Munkáspárt 2018	Nem volt jelölt	-	-	10	1,7%	-	0,27%
DK 2018	Nem volt jelölt	-	-	38	6,6%	-	5,38%
összes szavazat	580	-	-	578	-	-	-

IV. táblázat: Közép-dunántúli régió választókerületeinek kompaktsági értékei. Saját szerkesztés az NVI adatai alapján.

Közép-Dunántúli régiók választókerületeinek kompaktsági eredményei.					
Fejér	Választókerület	Roeck-teszt	Roeck-átlag	Schwartzberg-teszt	Schwartzberg átlag
1990	1.OEVK	0,25	0,21	1,39	1,88
	2.OEVK	0,20		2,61	
	3.OEVK	0,19		1,42	
	4.OEVK	0,15		1,92	
	5.OEVK	0,23		1,93	
	6.OEVK	0,27		1,88	
	7.OEVK	0,17		2,01	
1999	7.OEVK	0,17	0,17	2,13	2,13
2014	1.OEVK	0,19	0,21	1,75	1,82
	2.OEVK	0,17		1,80	
	3.OEVK	0,27		1,71	
	4.OEVK	0,12		2,05	
	5.OEVK	0,29		1,77	
Komárom-Esztergom	Választókerület	Roeck-teszt	Roeck átlag	Schwartzberg-teszt	Schwartzberg átlag
1990	1.OEVK	0,23	0,18	1,44	1,96
	2.OEVK	0,16		2,34	
	3.OEVK	0,22		1,90	
	4.OEVK	0,06		2,39	
	5.OEVK	0,25		1,72	
1999	2.OEVK	0,16	0,16	2,45	2,45
2014	1.OEVK	0,14	0,20	2,14	1,89
	2.OEVK	0,23		1,53	
	3.OEVK	0,23		1,98	
Veszprém	Választókerület	Roeck-teszt	Roeck átlag	Schwartzberg-teszt	Schwartzberg átlag
1990	1.OEVK	0,18	0,19	1,95	1,99
	2.OEVK	0,13		2,05	
	3.OEVK	0,26		1,79	
	4.OEVK	0,19		1,65	
	5.OEVK	0,14		2,18	
	6.OEVK	0,24		2,04	
	7.OEVK	0,15		2,30	
1992	3.OEVK	0,25	0,25	1,92	1,92
2002	5.OEVK	0,12	0,12	2,31	2,31
2014	1.OEVK	0,23	0,21	2,05	2,09
	2.OEVK	0,14		2,05	
	3.OEVK	0,23		1,99	
	4.OEVK	0,24		2,29	

V. Táblázat: Fejér megye szavazópolgárainak száma, átlaga és szórása választókerületenként. Saját szerkesztés az NVI adatai alapján.

Fejér megye választópolgárainak száma, átlaga és szórása.					
Év	Választókerület	Választási névjegyzékben szereplő személyek száma (1.forduló)	Választópolgárok összlétszáma	Választópolgárok átlaga	Szórás
1990	1.OEVK	44796	306569	43795,57	1445,5
	2.OEVK	44711			
	3.OEVK	41947			
	4.OEVK	43979			
	5.OEVK	43649			
	6.OEVK	45901			
	7.OEVK	41586			
1994	1.OEVK	45702	319064	45580,57	1459,8
	2.OEVK	47474			
	3.OEVK	43858			
	4.OEVK	46993			
	5.OEVK	45170			
	6.OEVK	46569			
	7.OEVK	43298			
1998	1.OEVK	45950	331659	47379,86	2118,8
	2.OEVK	50037			
	3.OEVK	44488			
	4.OEVK	50588			
	5.OEVK	47558			
	6.OEVK	47556			
	7.OEVK	45482			
2002	1.OEVK	44617	337379	48197,00	3538,9
	2.OEVK	51986			
	3.OEVK	43432			
	4.OEVK	53732			
	5.OEVK	49566			
	6.OEVK	48146			
	7.OEVK	45900			
2006	1.OEVK	42708	342728	48961,14	4979,8
	2.OEVK	53417			
	3.OEVK	42242			
	4.OEVK	56813			
	5.OEVK	51360			
	6.OEVK	48631			
	7.OEVK	47557			
2010	1.OEVK	41949	346095	49442,14	6108,8
	2.OEVK	54175			
	3.OEVK	40842			
	4.OEVK	59178			
	5.OEVK	52927			
	6.OEVK	48350			
	7.OEVK	48674			
2014	1.OEVK	65331	347302	69460,4	2202,9
	2.OEVK	70984			
	3.OEVK	71613			
	4.OEVK	69965			
	5.OEVK	69409			
2018	1.OEVK	63108	343655	68731	3434,7
	2.OEVK	70237			
	3.OEVK	73703			
	4.OEVK	68226			
	5.OEVK	68381			

VI. Táblázat: Komárom-Esztergom megye szavazópolgárainak száma, átlaga és szórása választókerületenként. Saját szerkesztés az NVI adatai alapján.

Komárom-Esztergom megye választópolgárainak száma, átlaga és szórása					
Év	Választókerület	Választási névjegyzékben szereplő személyek száma (1.forduló)	Választópolgárok összlétszáma	Választópolgárok átlaga	Szórás
1990	1.OEVK	55390	234211	46842,2	4438,9
	2.OEVK	42755			
	3.OEVK	44573			
	4.OEVK	46522			
	5.OEVK	44971			
1994	1.OEVK	56767	240620	48124	4542,9
	2.OEVK	43815			
	3.OEVK	45460			
	4.OEVK	48135			
	5.OEVK	46443			
1998	1.OEVK	57631	245756	49151,2	4484,1
	2.OEVK	45049			
	3.OEVK	46273			
	4.OEVK	49495			
	5.OEVK	47308			
2002	1.OEVK	57485	250434	50086,8	3856,4
	2.OEVK	47874			
	3.OEVK	46603			
	4.OEVK	49992			
	5.OEVK	48480			
2006	1.OEVK	56707	251441	50288,2	3415,7
	2.OEVK	48825			
	3.OEVK	46551			
	4.OEVK	50055			
	5.OEVK	49303			
2010	1.OEVK	56667	251567	50313,4	3448,9
	2.OEVK	49330			
	3.OEVK	46164			
	4.OEVK	50002			
	5.OEVK	49404			
2014	1.OEVK	82629	251184	83728	886,1
	2.OEVK	83756			
	3.OEVK	84799			
2018	1.OEVK	81089	247506	82502	1035,4
	2.OEVK	82876			
	3.OEVK	83541			

VII. Táblázat: Veszprém megye szavazópolgárainak száma, átlaga és szórása választókerületenként.
Saját szerkesztés az NVI adatai alapján.

Veszprém megye választópolgárainak száma, átlaga és szórása					
Év	Választókerület	Választási névjegyzékben szereplő személyek száma (1.forduló)	Választópolgárok összlétszáma	Választópolgárok átlaga	Szórás
1990	1.OEVK	45421	280285	40040,71	8792,5
	2.OEVK	33324			
	3.OEVK	51320			
	4.OEVK	43463			
	5.OEVK	48501			
	6.OEVK	26094			
	7.OEVK	32162			
1994	1.OEVK	46351	289183	41311,86	7916,0
	2.OEVK	36360			
	3.OEVK	49609			
	4.OEVK	44424			
	5.OEVK	49725			
	6.OEVK	26817			
	7.OEVK	35897			
1998	1.OEVK	46931	297525	42503,57	7778,0
	2.OEVK	38513			
	3.OEVK	50026			
	4.OEVK	44928			
	5.OEVK	51425			
	6.OEVK	27394			
	7.OEVK	38308			
2002	1.OEVK	46791	295266	42180,86	7244,5
	2.OEVK	39142			
	3.OEVK	50066			
	4.OEVK	44835			
	5.OEVK	48214			
	6.OEVK	27335			
	7.OEVK	38883			
2006	1.OEVK	46276	295621	42231,57	7080,9
	2.OEVK	40401			
	3.OEVK	49382			
	4.OEVK	44818			
	5.OEVK	48224			
	6.OEVK	27073			
	7.OEVK	39447			
2010	1.OEVK	45520	295545	42220,71	6876,2
	2.OEVK	41913			
	3.OEVK	48473			
	4.OEVK	44542			
	5.OEVK	47863			
	6.OEVK	26702			
	7.OEVK	40532			
2014	1.OEVK	73904	293701	73425,25	793,5
	2.OEVK	74470			
	3.OEVK	72527			
	4.OEVK	72800			
2018	1.OEVK	72324	286697	71674,25	1545,2
	2.OEVK	73900			
	3.OEVK	70094			
	4.OEVK	70379			